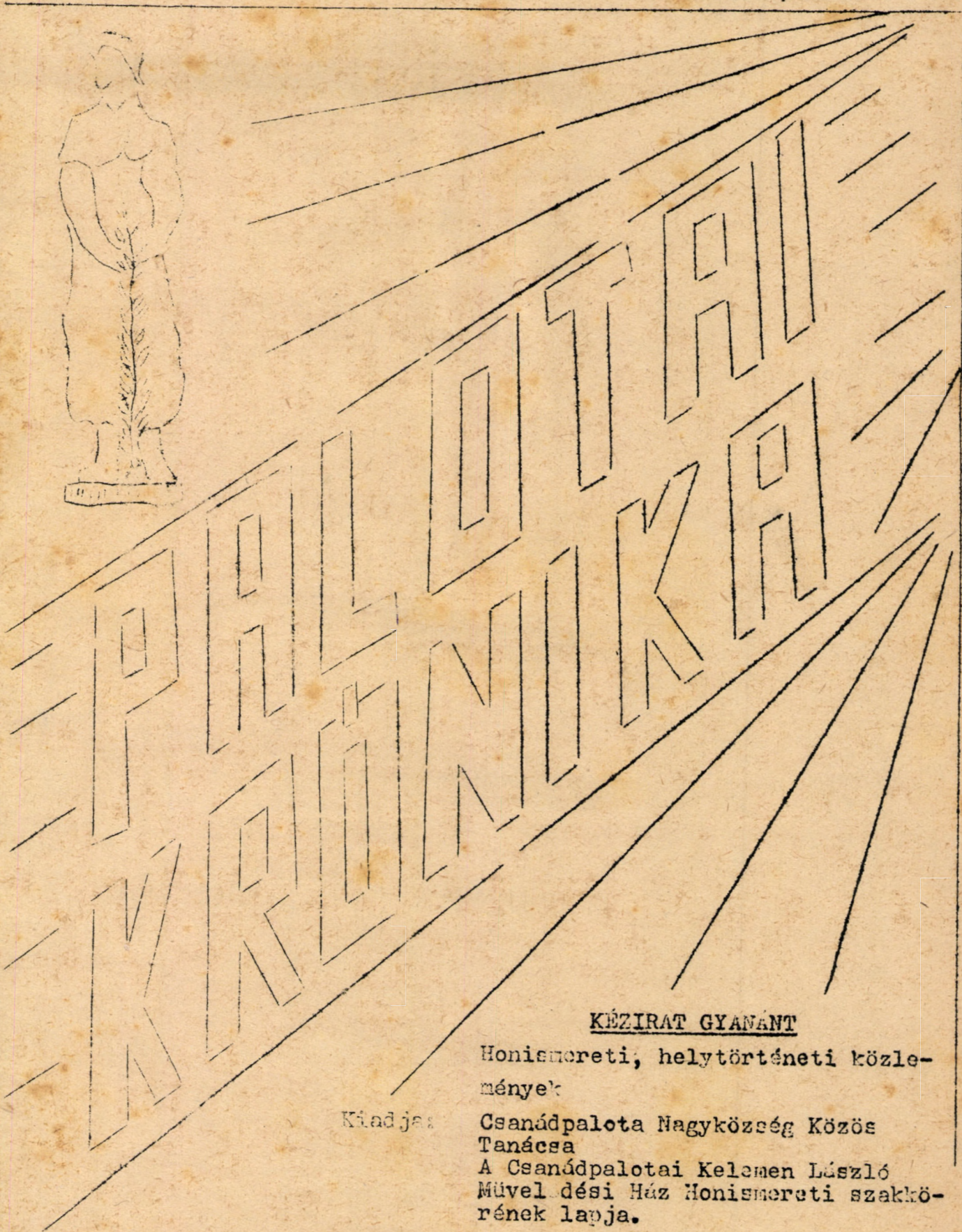

KÉZIRAT GYANÁNT

Honismereti, helytörténeti közle-
mények

Kiadja:

Csanádpalota Nagyközség Közös
Tanácsa

A Csanádpalotai Kellemen László
Művelődési Ház Honismereti szakkö-
rének lapja.

CSANÁDPALOTA MÚLTJA ÉS JELENE

/folytatás/

A Horthy rendszer

Az új pénz, a pengő megjelenésének esztendejében /1927-ben/, a Diófa utcától a Rózsa utcáig, és a Csalogány utcától keletre fekvő járandó-földeket parcellázták, és házhelyeknek kiosztották. Itt épült az újtelep. Az építkezést, 1930-ban már erősen jelentkező világgazdasági válság, lelassította, majd pár esztendőre le is állította. Az építkezés 1936 után ismét megindult, mivel az ország gazdasági élete a mély pontról emelkedett. Új. Németország és Olaszország készült a második világháborúra, és tőlünk tekintélyes mennyiségű gabonát és sok állatot vásárolt.

A gazdasági válság főleg a község munkás /kendergyári, cukorgyári/, napszámos, valamint a fiatal iparos és értelmiségi lakosságot sújtotta. A napszám, a napi munkabér 50-80 fillér között ingadozott.

A gazdasági válság ideje alatt a gabonának és az állatoknak igen alacsony lett az ára. A kisgazdák elszegényedtek. Kénytelenek voltak bankhitelt felvenni, hogy a kiadásukat fedezhessék, és a magas adót fizethessék. A kamat fizetése újabb terhet jelentett részükre. Ezzel a teljes tonkremenésük időpontját előbbre hozták. Megkezdődött nálunk a földremlés, árverés. A lefoglalt tárgyakat, állataikat a községhez a udvarán gyűjtötték össze. Vevő azonban nemigen akadt, részben a pénzhiány miatt, részben a szenvedővel való együttérzés miatt. Legtöbb esetben a hatóság kénytelen volt a lefoglalt tárgyakat, állatokat a tulajdonosnak visszaadni.

A gazdálkodó, ha pénzüke nem is volt, de élelemben nem szűkölködtek. Annál nehezebb volt a helyzetük a napszámból élő egyének, munkásoknak. Éheztek, fagyoskodtak télen és csongyokban jártak. Számtalan olyan család volt a községben, ahol 2-4 gyermeknek volt egy pár foltozott cipője. Amíg egy gyermek elment iskolába az egy-pár cipőben, addig a többi otthon gubbasztott mezitláb a kemence patkáján. A szülők minden munkát vállaltak, csak hogy egy kis keresethez jussanak. A férfiakkal, a község előljárósága árkokat ásított, csatornákat tisztított, utcákban fákat ültetett /a Diófa utca ekkor ültetett diófáktól kapta a nevét/. Munkájukért valamenynyien gabonát, lisztet, zsirt és pár fillért kaptak. Inségmunkásoknak nevezték őket. Az iparos fiatal emberek nagyobb városokban próbáltak elhelyezkedni gyárakban, vagy kisiparosok műhelyeikben. A városokban azonban még súlyosabb volt a helyzet, mert itt kevés volt az élelem és nyomortanyákon tudtak csak meghuzódni, itt tengedték az életüket. Pénz nélkül műhelyt nem nyithattak, családot nem alapíthattak.

Az értelmiségi fiataloknak is 4-5 évet kellett várniuk, amíg nyugdíjazás vagy elhalálozás folytán megürült állásba bekerültek. Addig biztosítási ügynökök, levontektatók, alkalmi munkásokként tengedték életüket, vagy a szüleik nyakán éltek.

Amikor az 1930-as évek második felében az ország gazdasági élete javulni kezdett, az Újtelepen az építkezés is újra megindult. Ekkor kezdték építeni a vasutvonalon túl, a nagylaki kövesut mellett az un.ONCSA /Országos Népi Családvédelmi Alap/ házakat, és 1942-ben adták át a tulajdonosoknak 25 évi törlesztési kedvezménnyel.

A régi községközi iskolát is újjáépítették Csikesz Lajos iskolaigazgató javaslatára, 1943-ban adták át. A felújítás 90 000 ezer pengőbe került / a pénz értéke ekkor már erősen romlott/.

A gazdasági életünk emelkedése lehetővé tette, hogy a község Köveg felőli részét véglegesen mentesítsék a tavaszi vadvizektől. A mai Strandfürdő helyén, 100 m hosszú, kiteglézott, cementhabarccsal bevont víztárolót létesítettek. A kitermelt földdel feltöltötték a Nagygödörnek azt a részét, ahol a hidroglobusz áll. Ennek a medencének nemcsak vízgyűjtő szerepe volt, hanem strandfürdőt akartak itt létesíteni, pár darab kabin fel is épült. Szivattyúházat is létesítettek hozzá. A beépített szivattyúkat villanymotor működtette. Ezek a szivattyúk nyerték a felesleges vizet abba a csatornába, amelyik a vasut mellatti Kanálisba torkollik.

Közben kitört a II. világháború. A munkát 1943-ban fejezték be. A szivattyúház ma lakóház, a gépeket kiszereztek. A 100 m hosszú medence egy részét 1959-60-ban elzárták, strandfürdőt létesítettek kabinokkal, kb. 400 000 ezer Ft-ért. Ma már csak libák, kacskák uszkálnak benne. A strandfürdő mellett lőtér is volt. Itt nemcsak a levették kaptak lövészetből kiképzést, hanem időnként járási lövészversenyt is rendeztek itt. A lőtér felszabadulásunk után megszűnt, ma már csak a szertárépület van meg.

A II. világháború kitörését megelőzően az ország gazdasági élete emelkedett, benne a mi községünké is. De ezért a magasabb életszínvonalért - mint tudjuk - nagy árat fizettünk, a háború utolsó éveit alatt.

- Bazsó Dénes -

A CSANÁDPALOTAI ATLÉTIKAI KLUB MEGALAKULÁSA

/ folytatás /

Bócsa Mihálytól kaptam meg azoknak a futballjátékosoknak a névsorát, akik 1936-1944-ig a csanádpalotai levante futballcsapatban játszottak:

Szabó Kálmán	Galkóczy Mihály
Kodrán István	Ricsán József
Nyerges Sándor	Simon József
Solynóczy László	Bartos Sándor
Mészáros István	Vörös Lajos
Kovács József	Hadobás Mihály
Sipos Sándor	Hadobás Lajos
Galkóczy Sándor	Kruzslicz Sándor
Péter Ferenc	Kovács Ferenc
Bócsa Mihály	Vörös Géza
Gajda László	Galkóczy László
Ferencz Béla	Herceg László
Kiss Lajos	Madár Lajos
Mari Péter	Halasi József
Szalados János	Bazsó Dénes
Fekete János	Papp János

Az edző 1941-ig Szabó Kálmán volt, ekkor bevonult katonának. Utána az edzői teendőket 1944-ig, azaz felszabadulásunkig, Bócsa Mihály látta el. 1944-től 1946-ig szervezett sportélet, a községben nem volt.

A sportélet újjászervezésének adatait id. Ricsán Józseftől és Ifj. Ricsán Józseftől kaptam. Szerintük a községben a sportélet szervezését 1946-ban kezdték meg. Főleg Ferencz Béla, Fekete János, Pap János segített ebben id. Ricsán Józsefnek.

Két szakosztályt szerveztek: Futballt és asztaliteniszt. A labdarugó csapat neve: MUNKÁS lett. Tréner ekkor még nem volt, Ferencz Béla vezetésével, irányításával folytak le az edzések, mérkőzések.

A csapat 14 játékosból állt: Fekete János, Papp János, Papp József, Pintye János, Gyenes Sándor, Nyerges Sándor, Ferencz Béla, Galgóczi Mihály, Ricsán József, Pintye József, Galgóczi Sándor, Bócsa Mihály, Galgóczi László és Szalados János.

Szabó Kálmár 1950-ben ismét bekapcsolódott a község sportéletének vezetésében, irányította főleg a futballcsapat edzését, és mint ált. isk. testnevelő tanár működött.

1956-ban a nagylaki futballcsapat bejutott a megyei I. osztályba. Azért, hogy itt jól szerepeljenek, felajánlották a csanádpalotai csapatnak az egyesülést. Létre is jött. Így nagyobb lett a játékosok közötti válogatási lehetőség, de nagyobb lett a bevétel is, hiszen sokan kimentek a mérkőzésekre megnézni.

A csapat jól játszott. Tagjai: Nyerges György, Tóth Vas Mihály, Hangai József, Szikszai István, Bankuti János, Sulyok Imre, Szügyi Sándor, Varga Lajos, B. Kovács Lajos, Grosz János, Kojnok István, Halász Kálmán, Lakita László, Pusztai Sándor.

Kezdetben az edzői teendőket Szabó Kálmán látta el, de a vezetőséggel nézeteltérése lett, lemondott. Ettől kezdve vidéki edzők működtek.

A csapat neve: Csanádpalota-Nagylak Sport Klub volt. 1959-ben a csapat kiesett a megyei I. osztályból. Ekkor a két csapat szét vált, ezzel a Csanádpalota-Nagylak Sport Klub megszűnt.

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Kövegy Község területén az 1956-os gazdasági évben egy termelőszövetkezeti csoport alakult és működött, tagosítatlan területen, Petőfi néven. Erről néhány adatot őriz a járási levéltár is. Többek között a Kövegy Község Tanács Végrehajtó Bizottságának 1956. augusztus 17.-én hozott határozatát, melyben,:

A Végrehajtó Bizottság megtárgyalta a 25/1956. Tanácshatározatból eredő Tszcs. fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, azt magáévá téve minden segítséget megad a meglévő Tsz.-nek, hogy terméseredményeit fokozni tudja, s ezen keresztül meg tudja erősödni.

A Végrehajtó Bizottság a TSZ számszerű fejlesztésével kapcsolatban feladatává teszi, hogy a VB. tagok egyéni agitáción, felvilágosító munkán keresztül a Petőfi Tsz. annyira kívánja fejleszteni, hogy a következő gazdasági évre területe tagosítható legyen.

Szeles András, a Petőfi Termelőszövetkezet elnökének a tagosításra vonatkozó kérése a következő:

Ha erre mód és lehetőség van a Petőfi Termelőszövetkezet területét tagosítás nélkül állami tartalék területen össze kellene legalább 3-4 darabba hozni, ez elsősorban a Termelőszövetkezet gazdasági alapja.

A csoport területénél fogva a tagosítás nem lehetséges, azonban a földek összevonását állami tartalék területen meg lehetne oldani, ezt kéri a csoport tagsága a tanácstól.

78/1956.sz. Végrehajtó Bizottság Határozata.

a./ A Végrehajtó Bizottság megtárgyalta a 25/1956. Tanácshatározatból eredő termelészövetkezet fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, a határozat nyomán az alábbiakat határozza:

Minden VB. tag folytasson szivós munkát a Petőfi Termelészövetkezet számszerű növelése érdekében. Minden adott helyen és időben segíteni kell a termelészövetkezet munkáját, s el kell érni a gazdasági év végéig a tagság mintegy 50 %-os növelését, elsősorban a dolgozó középparasztokból.

b./ A Végrehajtó Bizottság elnöke a termelészövetkezet elnökével vizsgálja meg a tagság kérelmét a földek összevonására, amennyire a törvényes feltételek fenáltnak az állami tartalék területén össze kell vonni a csoport földterületét.

Kövegy község Végrehajtó Bizottsága megfelelő propagandát fejtett ki a termelészövetkezet fejlesztése érdekében. A földek bemunkálására - a gépállomáson keresztül - gondoskodtak megfelelő gépekről. Ennek ellenére a következő jegyzőkönyvben már ez áll:

2./A község területén 1 termelészövetkezeti csoport a Petőfi működött tagosítatlan területen, amely azonban az októberi események hatására feloszlott. Azonban ez sem műszaki, sem pedig földrendezési szempontból semmi problémát nem jelent, miután ugyanazon a területen amelyen mint I-es típusú csoporttagok működtek, megmaradtak továbbra mint egyénilleg dolgozó parasztok.

1957. évi február 22.

Határozat

A kövegyi Petőfi Termelészövetkezeti Csoport tagjai hivatalosan kimondjuk feloszlásunkat. A csoport volt Intézőbizottsága gondoskodjon a megkötött vöröshagyma termelési szerződés felbontásáról, valamint a csoportnak fennálló tartozásai rendezéséről.

A hozott határozattal egyetértve azt jóváhagyólag aláírjuk.

18 aláírás

Petőfi Termelészövetkezeti Csoport 1956. december 12.

-Pánczél Józsefné-
/folyt. köv./

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

A csanádpalotai székhelyű Makó Járási Építőipari Szövetkezet tagsága december 18-án ünnepelte közösségük fennállásának 25. évfordulóját. A jubileumi közgyűlést ünnepi műsorral köszöntötték a helyi általános iskola Petőfi Sándor uttorócsapatának kisdíákjai. Tiszteletüket tették

a jeles eseményen a járás párt, állami és társadalmi vezetőtestületeinek képviselői is. Galgóczi Mihály, a szövetkezet elnöke így emlékezett a negyedszázaddal ezelőtti eseményekre:

"1951. októberében történt, hogy Csanádpalota kisiparosainak egy csoportja ellátározta, hogy a jövőben szövetkezeti közösségben fognak dolgozni. Ezek a kisiparosok azonban akkor még sok bizonytalansággal indultak el a jövő felé. Azt azonban érezték, hogy tenni kell valamit a helyi ipar gyorsabb fejlődése érdekében. A 25 év igazolta döntésük helyességét."

A szövetkezet elnöke a jubileumi közgyűlésen tisztelettelés szeretettel emlékezett az idős szövetkezet alapító kisiparosok munkájára, szorgalmára, amellyel alapot teremtetek a közösség folyamatos, s mind erőteljesebb fejlődéséhez. Az erkölcsi elismerésen túl anyagiakkal is jutalmazták a termelésben élenjáró dolgozók munkáját és szeretettel emlékeztek meg az idős nyugdíjasokról is. Kilencnek ezer-ezer forint ajándékot és egy-egy szál szegfűt nyújtottak át.

Az OKISZ díszoklevelet adományozott a közösségnek, amelyet az ünnepségen Fekete Kálmán a KISZÖV vezetőségi tagja nyújtott át a szövetkezet elnökének.

--- --

1976. november 1-én kezdődött meg a magányosan élő beteg öregek otthoni gondozása. A beteg öregeket Deák Sándorné házi szociális gondozónő látja el.

--- --

A nagylaki ut mellett épült új vágóhid műszaki átadása január 20-án megtörtént. Az első próbavágást Bernáth Antal, az ÁFÉSZ hentese január 21-én végezte. Az új vágóhid egyik előnye, hogy a műút mellett épült a község villany- és vízvezeték-hálózatába bekötötték, ezáltal az itt dolgozók hideg és meleg vízzel bőségesen el vannak látva. A vágóhidat a Nagyközségi Közös Tanács üzemelteti, az ÁFÉSZ bérben használja a vágások alkalmával.

--- --

Az Autóközlekedési Tanintézet makói Kirendeltsége személygépkocsi- és hivatásos vezetői, valamint mezőgazdasági traktorvezetői tanfolyamot indított Csanádpalotán. Az elméleti oktatás a helyi Kélemen László Művelődési Házban folyik, míg a gyakorlati képzést Makón, a traktoros vezetői képzést Palota területén tartják. A tanfolyam három hónapig tart. Közel hetven hallgatója van. Hetven százalékban paltaiak, a Szabadság Termelőszövetkezet dolgozói a résztvevők, harminc százaléka a pitvarosi a Felszabadulás Termelőszövetkezet és a kövegnyi Béke Termelőszövetkezet dolgozója. A tanfolyam vezetője: Borzók Bálint a makói kirendeltség vezetője és Szanyi Sándor a Szabadság Tsz. gépészmérnöke.

--- --

~ Pánczél Józsefhe ~

Az évről évre ismétlődő kézmunkatanfolyamot Vágvölgyi János tanárnő vezetésével ezen a télen is megtartották. A Szabadság Tsz Nőklubjában a szerda estéken tartották a foglalkozásokat, míg a községi Nőklubban csütörtök esténként. Mind a két klubban a népi himzések készítését sajátították el az asszonyok. Ezen a télen elsősorban palóc mintákkal készítettek szetteket, terítőket, zsarkészleteket stb. de

készítettek kalocsai, uri, matyó és torockói himzéseket is.

A klubban kézimunkázó asszonyok a gyakorlati foglalkozásokon kívül elméleti ismeretekkel is gazdagodtak. Mind a két nőklubban 5-5 különböző témájú előadást hallgattak a tél folyamán.

A két klub asszonyai április második felében kalocsai kirándulást terveznek, ahol az eredeti kalocsai népművészettel ismerkednek meg.

--- --

A Kelemen László Művelődési Ház klub-rendezvényein igen sok, különböző témájú TIT-előadást hangzott el a tél folyamán. A kismamák klubjában 5 előadást tartottak. A nők klubjában 5-5 előadást. A KISZ ifjúsági klubesztén 4 előadás hangzott el. Az MHSZ keretén belül 8 előadás ahol a katonai szolgálat követelményeit tárgyalták meg. A szocialista brigádok klubjának 5 előadást tartottak, míg a kertbafatok körének 4 előadást. A honismereti kör 4 előadást tartott. A kövegyi nőklubban 10 előadás hangzott el, míg a Hazafias Népfront Kövegyre 6 különböző témájú előadást szervezett.

Februárban a Palotai Községi Könyvtár rendezésében a Mezőgazdasági Könyvhónap keretén belül az újonnan megjelent mezőgazdasági szakkönyveket ismertették.

--- --

A palotai segédrendőrök alakulatát 1955-ben még csak 4 önkéntes rendőr képviselte, míg 1960-tól már -Kövegy társközséggel- 39 főre emelkedett létszámuk. Ezek tevékenysége, mindennapi munkájuk mellett, a közren és közbiztonság megszilárdítása, és pedig minden anyagi szolgáltatás nélkül, de a köz érdekében.

Közrendi tevékenységükért a 10-15-20 éve tevékenykedők szolgálati érdemérmét kaptak, de a lakosság többségének és a gazdaságvezetőinek elismerését is kiérdemelték.

A kitüntetettek között van C s a p ó István, Z. K o v á c s László, C s ó k á s Mihály és L u é á n y i Lajos.

A kezdeti időben nem valami jó szemmel nézték egyesek, sőt a gazdaságvezetők egyike-másika sem, míg ma minde területen szükség van rájuk.

--- --

A TV Falujárás című műsorának szerkesztői február 5-én felvételeket készítettek a Honismereti gyűjteményről, majd február 24-én 18 óra 25 perckor bemutatták a gyűjtemény néhány tárgyát. A műsort V a r g a János szerkesztette.

--- --

A Szabadság Mgtsz február 19-én tartott évvégi zárszámadó és tervtárgyaló közgyűlésén, P osztós István elnök beszámolójából hallottuk hogy a tsz az 1976-os évben a 6.491 hektáros területén 129.007 ezer forint árbevételéből 9.581 ezer forint a nyereség.

A tsz taglétszáma 1.219, az átlag életkor 42 év, a szocialista brigádok száma 12.

A közgyűlésen több felszólalás elhangzott, ami a tagság érdeklődését bizonyítja.

--- --

A Hazafias Népfrent Nagyközségi elnöksége február 25.-én kibővített ülést tartott az 1977. évi munkaterv megvitatására és a tanácstagi pótválasztással kapcsolatos feladatokról.

Dr V á r k o n y i Ferenc elnöki megnyitója után K o v á c s Gábor a HNF nagyközségi titkára ismertette a Sportpálya felújítására vonatkozó tervet, majd a Tornaterem kialakítását és a belviz levezető árka-
inak tisztítását.

A fentiek után kitért a Palotai Krónika azon feladatára, hogy a szocialista brigádok tevékenységéről egy rovatot kellene nyitni.

K o v á c s Gábor titkár által említett tervek helyességét bizonyítják azok a hozzászólások, melyeket G i l l a Mihály, Hadobás Mihályné kezdeményezett: többek közt az öregek Napközi Otthonának 10. éves megünneplésére. De szintén figyelmet keltett A g ó c s Mária községi KISZ-titkár felszólalása a társadalmi munkával kapcsolatban.

Ezek után B o g á r Istvánné óvónő arról a tervükről beszélt, mely szerint az óvodaánál egy kresz pályát szeretnének építeni. Helyesléssel találkozott még V á g v ö l g y i Jánosné Nagyközségi TIT titkár felszólalása, majd pedig L a c z i István és H a l a s i Mária felszólalása.

.

Az MHSZ. Nagyközségi szervezetének munkája a legnagyobb eredménnyel végződött az elmúlt évben. Ebben segítettek a szülői értekezletek és a határőrséggel való kapcsolat, de hozzájárult a tanári karral való együttműködés is, melyet M r á z György és K á l l a i István szorgalmaztak a sport és hazaszeretet érdekében.

A lövész kör, a repülő modellezés mindig látogatott volt és szép sikerrel szerepeltek.

A KISZ és az MHSZ kapcsolata megnyilvánult abban is, hogy az MHSZ Jótér építéssel, úgy Palotán mint Kövegyen a KISZ segítségével hozták létre.

Az említett sikereket és munkákat bizonyítja a Művelődési Ház MHSZ. klubhelyiségében látható cklevelek, melyek közt ott látható L a c z i István 25. éves tevékenységének bizonyítéka is.

.

A Szabadság MGTSZ szocialista brigádjai vállalásaikkal elősegítették az 1976. évi eredményeket és a kitűzött programok megvalósítását. Az eredményekhez mind a 12 bréggád hozzájárult és pedig 139 fős létszámmal.

Amint H a l a s i Máriától megtudtuk, nem igen lehet egyik brigádot a másik fölé helyezni, de ha már minden áron tiszta képet akarunk látni, úgy kell ismerni, hogy a D O B Ő K a t a l i n növénytermelő és D É R I Miksa IKR. és a K O M Ó C S I N Zoltán sertéstenyésztő és hizláló szocialista brigádok járnak az élen.

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház színjátszó csoportja február 27.-én - zsufolt nézőtér előtt - nagy sikerrel mutatta be Csiky Gergely: A Nagymama című szindarabját. A Nagymamát Agócs Mária, Mártát: Vass Józsefné, Kálmánt: Erdélyi Lajos, Ernőt: Csapó István, Tódorka tanárt: Vasa Sándor, Seraphina-t: Gál Lászlóné, Kacolat: Penta Judit, Koszta tábort: Halasi Sándor, Örkényi bátyát: Nagy György, Gallambosnét: Mucsi Mária, Piroskát: Adók Margit, a Pincért Csókás Nándor alakította. A darabot betanította: Kiss Dezsőné tanárnő. A kitűnő rendezés - korabeli jelmezekkel és díszletekkel - Kiss Dezsőné és György János Edit tanárnők ötletességét és leleményességét illesztette.

A szereplők egy letűnt korszak elavult nézeteit feltáró színművet mutatott be, olyan mélyen átélve, hogy egy-egy drámai jelenetét megkönynyezte a közönség. Mindazonáltal a nagymama színrehozásával egy kellemes színházi élményben volt része a Csanádpalota színházlátogató közönségének.

A Kelemen László Művelődési Házban február 20.-án nagysikerű farsangi mulatságot tartottak az általános iskolás gyerekek részére. A hagyományos táncmulatságot a "Farsangköszöntő" című vidám műsorral nyitották meg. Majd az osztályok a legtükröződőbb jelmezeiket vonultatták fel. Az alsó tagozatosok jelmezei közül a zsűri első díjjal jutalmazta az egérke, második díjjal az éjjeli pillangó, harmadik díjjal a csikós, negyedik díjjal a cigánylány, ötödik díjjal a magyar lány jelmezőnek tulajdonosát.

A felső tagozatosok jelmezei közül a zsüri első díjjal jutalmazta a Mézga család Krisztináját, második díjjal Aladárt, harmadik díjjal a Labdát, negyedik díjjal az Ördögöt, ötödik díjjal a keleti jelmezt. Ezután elkezdődött a vidám táncmulatság, amelyhez a cukrázda tánczene-kara szolgáltatta a hangulatos zenét.

A csanádpalotai Napközi Otthonában február 22-én hagyományos jelmezes farsangi mulatságot tartottak. Ebből az alkalomból egy kedves népszokásnak tettek eleget, egy hamisítatlan falusi lakodalmast rendeztek. Menyasszony Kovács Lászlóné, a "vőlegény" Deák Sándorné, az első koszaroslány Emenet Ádámné, a "vőfély" Debreczeni Istvánné, "koszaroslégény" Kovács Józsefné volt. Az "örömanya" szerepét Kiss Jánosné töltötte be. A lakodalomhoz a felnőtt citerazenekar - Nyerges Sándor, Kodrán Sándor, Gál Pál, és Bálint András - szolgáltatta a vidám táncalávalót.

Csanádpalota nagyközség és Kövegy társközség 1976. évi népszaporulata: 57 fő, Kövegyen 5, Csanádpalotán 52 csecsemő született az elmúlt évben.

A Kelemen László Művelődési Házban március 2.-án ügyességi sportvetélkedőt rendeztek a pitvarosi, királyhegyesi és a csanádpalotai általános iskolák felsőtagozatos diákjai részvételével. A vetélkedő hat-hat fordulás volt. Az 5-6. osztályosok vetélkedőjén első helyezést ért el Csanádpalota, második helyezést királyhegyes, harmadik helyezést a pitvarosi csapat. A 7-8. osztályosok vetélkedőjén első lett a királyhegyesi, második a csanádpalotaiak, harmadik a pitvarosi csapat.

- Pánczél Józsefné -

A Szakmaközi Bizottság műsoros nőnapot rendezett az öregek napközi otthonában. A megnyitót Kiss Dezső tanár mondta, méltatva az idős nők munkáját, majd a kollégium uttörői szavalatokkal kedveskedtek. A jó hangulat megteremtéséhez hozzájárult még E r d é l y i Mihályné gyermekciterazenekara.

Résztvevői: Kodrán György Takács András
Tóth György Erdélyi Csilla
Szikszai Rozália Mikulán Katalin.

kik iskolás létükre is a jövő citerazenekar reményei.

Végül Csanádpalota történetéből kaptak ismertető és szórakoztató népmesét hallhattak az otthon dolgozóinak figyelmes felszolgálása mellett.

- Asztalos P. Kálmán -

A gyűjtemény szorgalmazói

K a n a l a s Sándorné Orgona u. 20. Egy mult századi, lábbal működtetés kovács fujtatót adományozott.

F l ó r i á n Tibor egy billenős asztali tükörrel gyarapította a gyűjteményt.

L a s z t ó c z i János egy rejtett fiókos álló íróasztalt ajándékozott.

M é s z á r o s Sándor Diófa u. régi sportképeket Csanádpalota sportéletéből; és több helyi felvételt bocsájtott a Honismereti Kör rendelkezésére.

RÉGI NÉPHIT, NÉPSZOKÁS CSANÁDPALOTÁN

II. rész

Gergely: március 12. Ha szeszélyes a tavasz, hogy a gyenge tél után március utolsóján is beköszönt némi hóesés, úgy - legelőbbis régen - a Gergely nevékre verték a nem kívánatos időjárást és mondogatták: "Csak ne bolondozna már Gergé /Gergely/, hogy megrázza a szakállát, mert hó van benne, oszt a már nem kéne!"

És a fiatalok már a névnap előtt így nyilatkoztak a Gergelyeknek:

"Mondják, hogy kend Gergé bácsi,
ha úgy tartja a szeszélye,
megrázza a szákállát és
hull a hó a zöld vetésre."

Erre az eddig hallgató társ erősebb hangon belékezdett a következő rímusba:

"Ha ez így van, ahogy mondják,
a jó leklek arra intik,
menjen kend az édesanyjához
pitarába, hová illik."

És, ha úgy történt, hogy márciusban, Gergely nevenapjának közeledtén hó esett, előálltak a Gergelyek:

"Na, most már nem mén el a veteményetek hóléje,
mer megittattuk."

Ugyanis, ha egyik másik tavaszon kiveszett a mák, vagy ritkán kelt a többi apró magvakkal, mint a gyökér, sárgarépa és egyébek, úgy vigasztalták magukat, hogy bizonyosan elment hóléje, noha ilyen esetekben a száraz tavasz is közbejárt. Ujabb magot áztattak, mondva; hogy ígyék, nehogy ez is elbitangoljon hóléje.

--- --

Sándor, József, Benedek: március 18-19-21. Ha hűvös volt március eleje, így vigasztalták magukat:

Sándor, József, Benedek:
zsákkal hoz majd meleget.

Különösen a parasztság annál inkább várta, mert ezeken a napokon kezdték avetést. És e napok közeledtén hangoztatták:

Gyertek, gyertek emberek,
ami csak kell, vessetek!
Most gondoljunk télire,
hogy ezen a világon
ne éhezzen senki se!

Igen már elődeink is úgy tudták, hogy ha nem éhezik senki se, akkor "nekünk is lesz mit aprítani a tejbe". És így van ez ma is. Mindenki várja a tavaszt, mert kellemesebb mint a tél és Sándor, József, Benedek megszólaltatja a madarakat, díszbe öltözteti a határt, a bizakodóbbá teszi az embereket. És ezt ma is szívesen vesszük tőlük.

Vince: április 5. Amikor Vince napja közeledett, a régi öregek gyakran felttekintettek az égre, hogy vajon esőre készül-e az idő? Ugyanis ha Vince napján megcsordul a ház eresze, bő termés lesz borból. Mondogatták is:

Hogya csordul Vince:
megtelik a pince
és majd kézről kézre
jár a boros icce.

PALÓTAI KRÖNIKA

KEZIRAT GYANANT

Honismereti, helytörténeti
közlemények

Kiadja:

Csanádpalota Nagyközségi
Közös Tanácsa
Csanádpalotai Kellemen László
művelődési Ház Honismereti
szakkörének lapja.

CSANÁDPALOTA MULTJA ES JELENE

/folytatás/

F E L S Z A B A D U L Á S U N K

Csanádpalota nagyközség felszabadulásáról a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, az alábbi levelet küldte nekem, amit másolatban közlök.

M Á S O L A T

Bazsó Dénes
7773 Villány
Arany J.u.5.

A Magyar Rádió Politikai adások főszerkesztősége hozzánk továbbította levelét. Érdeklődésére közöljük, Hogy Apró Antal elvtárs, Battonyán tartott ünnepi beszédében, a községről úgy emlékezett meg, mint ahol elsőként léptek hazánk földjére a szovjet csapatok. Ezért hagyomány Battonyán kezdeni az ünnepi megemlékezéseket.

Abban Önnek igaza van, hogy Battonya község, szeptember 26-án szabadult fel. Lakói azonban már 23-át felszabadulásuk dátumának tekintik, abból kiindulva, hogy a szovjet harckocsik megjelenése után Battonya harc nélkül került a felszabadítók kezére, 3 nap múlva. Egyébként nem Csanádpalota szabadult fel véglegesen, hanem Elek. Csanádpalotát ugyanis a szovjet csapatok szeptember 25-én kénytelenek voltak kiűriteni az erős ellenállás - elhagyományozás miatt, és 26-án vették újból birtokba Battonyával és Makóval együtt. Elekre szeptember 24-én a déli órákban vonultak be, és ott is maradtak október 6-ig, az általános támadás megindításáig.

A történeti igazság tehát az, hogy három magyar község is elsőnek mondhatja magát. Battonya, ahol elsőként léptek magyar földre, Csanádpalota, melynek területére elsőként érkeztek, és Elek, melyet elsőként szabadítottak fel a szovjet csapatok. Huszonegy esztendője foglalkozom hazánk felszabadításának történetével, ezt a sorrendet korábbi szovjet, német, és magyar hadművelleti iratok egybevetésével állapítottam meg.

Budapest, 1974. október 28.

Elvtársi üdvözlettel:

Tóth Sándor alezredes
Hadtörténeti Intézet és Múzeum
Hadtörténelmi Osztály vezetője.

Aztalos P. Kálmán tulajdonában van a Magyar-Szovjet Baráti Társaság 1960-ban kiadott "Hazánk felszabadulásának Krónikája", - amely így kezdődik:

"1. nap: 1944. szeptember 24.

Ezen a napon szabadult fel az első magyar község, a Szeged Melletti Csanádpalota közel 6.000 főnyi lakossága a német megszállás alól."

E napnak történetét Hajósi József és Szilágyi Mátyás szemtanuk, Csanádpalotai lakosok mondták el nekem:

" A felszabadulásunk előtt községünkben a fegyveres erőt 15+20 főre tehető határőrség, 16-15 csendőr, és a légvédelmi központ 18. számú figyelőőrséhez tartozó 12 ember alkotta. Mi a figyelőőrsben teljesítettünk e napon szolgálatot. Fegyverzetünk puskán kívül pár darab kézi-gránát volt.

1944. szeptember 24-én reggel, négyen voltunk a Zellman malom mögötti magasfigyelőben. Kelet felől Romániából, ágyudörgés hallatszott. Ugyan 11 óra körül, telefonon felhívtuk a Battonyán harcoló alakulatok parancsnokságát, és felvilágosítást kértünk a front helyzetéről. Azt a választ kaptuk, hogy Battonya szilárdan a magyar csapatok kezén van. Maradtunk tehát nyugodtan tovább is a megfigyelőben.

Pontosan 11 óra 25 perckor a battonyai földuton, egy tehergépkocsi tűnt fel. Szilágyi Mátyás és Bálint János elindult a gépkocsi felé. Felszerelést nem vittek magukkal, mert azt hitték, hogy a gépkocsi visszavonuló magyar csapatokhoz tartozik.

A gépkocsi a megfigyelőtől mintegy 300 méterre megállt. Senki sem szállt ki belőle. Amikor Szilágyi Mátyás és Bálint János odaért, a gépkocsiból orosz katonák ugrottak ki. Körülvették két bajtársunkat és velük együtt megindultak felénk. Olyan váratlanul ért bennünket az orosz katonák megjelenése, hogy a meglepetéstől, ijedségtől, a menekülésre nem is gondoltunk. A puskát, kézi-gránátokat, lőszert átadtuk nekik. Délben már lefegyverzett hadifoglyok voltunk.

Delet harangoztak a toronyban, amikor a község szélétől, kb. 400 m-ről, árokba húzódva, kerékpáron Csanádalberti felé menekülő csendőrök puskatüzet zúdítottak ránk. Egy orosz katona a fején megsebesült. Az orosz katonák a menekülő csendőröket nem vették üldözőbe, sebesült bajtársunkat bekötözték, feltették a gépkocsira. Minket is felparancsoltak.

A gépkocsi lassan közelítette meg a községet. Amikor a községen áthaladtunk, kézjelekkel magyaráztuk, hogy ebbe a községbe valók vagyunk. Kérésünket nem teljesítették, sebesült bajtársukra mutogattak, amiből megértettük, azt hiszik, hogy mi is támadókhöz tartozunk.

Még az nap Földvár községbe értünk. Két nap múlva Makón, Nagylakon, Aradon át kivitték bennünket a Szovjetunióba.

Utközben megtudtuk, hogy a 228. lövészhadosztály 799. lövészezred katonái ejtettek fogságba.

Ők voltak az első hadifoglyok magyar földön."

/folyt.köv./

Bazsó Dénes

CSANÁDPALOTAI MEZEI MUNKÁSSÁG

A mezei munkásságot két részre osztották. Az egyik mint cseléd, akit a földes ur teljes hatalma alatt tartott. Ő kötve volt egy-egy tanyához, pusztához és annak társadalmi helyzetéhez. Ha ezt megtagadta, kenyér nélkül maradt és földönfutóvá vált.

A másik része szabadon választott magának munkát, de ezt is csak a hatóság beleegyezésével. Nyáron kétkézi munkával kereste meg a kenyerét, télen pedig a szükséges inségmunkára jelentkezett. Az ilyen munkások sokan voltak, de közülük a legtöbbször távol élt otthonától. Többen bejárták az egész országot, hogy maguk és családjuk számára biztosítva legyen a szükséges kenyér.

A csanádpalotai mezőgazdasági munkások közül is sokan voltak, akik távolabbi helyekre mentek munkát keresni. Azok, akik nem szerződtek le egy-egy gazdánál, nagybirtokosnál, azok egyéb mezőgazdasági idénymunkát, aratást, répaszedést, kukorica betakarítást stb. vállaltak.

Egy ilyen szerződés a sok közül: Csanádpalotán, 1924. évben kender betakarítási stb. munkára kötöttek szerződést. A szerződést 43-an írták alá.

A munka végzésére, kötelezettségére vonatkozóan érdemes kiemelni néhány mondatot.

A munkát a kijelölt napon meg kell kezdeni, és azt megszakítás nélkül addig kell folytatni, amíg az be nem fejeződik.

A munkáscsapat állandó 28 felnőtt erős férfiből állt.

A segédmunkás lehetőleg férfi, de nő is lehetett, de 18 éves erős munkabíró legyen. Ha valaki bármely okból, akár betegség miatt is távol maradt a munkától, a munkások tartoznak helyette új embert állítani. A vállalkozók tartoznak minden munkát végezni, amit a szerződésben foglaltak. A szerződés szerint a hanyag, lusta, megbízhatatlan, gorbászkodó, a rendelkezéseket nem teljesítő személyt azonnal kitiltják a munkából.

Pfizetések természetbeni hozzájárulások, szolgáltatások hetenként és páronként történtek.

Bérük volt:

4 kg. főzőliszt

12 kg. kenyérliszt

2 kg. szalonna

1 kg. zsír

9 kg. burgonya

1,8 liter pálinka

A munka befejezésekor minden férfi munkás kap:

1 pár csizmát

3 méter duplaszáles zeig szövetet

8 méter vásznat

Kisegítő női munkás:

1 pár cipőt

6 méter festő-kartont

4 méter vásznat

Fü Kisegítő pedig kap:

1 pár bakancsot

3 méter dupla zeig szövetet

4 méter vásznat

A természetbeni szolgáltatásokon kívül minden kiáztatott, kiszárított, betakarított, kazalba rakott kender kóró után métermázsánként 55 deka puzát kapott.

A megkötött szerződésből kitűnik, hogy az csak a munkadó érdekeit szolgálta. A munkásnak nem volt beleszólása, de nem is szólt, félt attól, hogyha követeléssel lép fel kizárják az egyedüli kenyérkereseti lehetőségéből.

Komoly Pál

Szeged

o-o-o-o-o-o-o-o-o

J E L E N Ű N K K R Ó N I K Á J A

A Magyar Vöröskereszt csanádpalotai községi alapszervezete március 14-én tartotta vezetőség- és küldöttválasztó taggyűlését. Ebből az alkalomból a kimagasló vöröskeresztes társadalmi tevékenységért oklevelet és ajándékot kapott: Hudák Magdolna, Pánczél Józsefné, Debreceni Béláné, Kókai Jánosné, és Balog Andrásné. A Családi Lap terjesztéséért elismerést kapott Bak Béláné és Faragó Lászlóné. Ezenkívül több vöröskeresztes aktívá részeseült elismerésben.

Az 1976. évi tisztasági mozgalomban Baranyi István, Mag István, Boros Ferenc, Debreceni Béla, Turi Kálmán, Halasi Péter, Mátyás István csanádpalotai lakosok érdemelték ki az elismerést és a "Tiszta udvar, rendezés ház" táblát, melyet szintén ez alkalommal adott át Szabó Jánosné a Vöröskereszt járási titkára.

o-o-o-o-o-o-o-o-o

Ugyancsak ezekben a napokban tartotta a Szabadság Tsz Vöröskereszt alapszervezete az V. kongresszus előtti vezetőség- és küldöttválasztó taggyűlését. Bárdos Istvánné - aki hosszú éveken át volt a szervezet titkára - nyugdíjba ment, s átadta helyét Halasi Sándornénak. Szabó Jánosné, a Vöröskereszt járási titkára a hosszú időn át aktívan dolgozó vöröskeresztes tagnak a jó munkájáért járó érmet és könyvet adott át. A többi vezetőségi tagnak, és a legaktívabb véradóknak is megköszönte fáradhatatlan tevékenységét.

o-o-o-o-o-o-o-o-o

Március 29-én a Kelemen László Művelődési Házban véradó napot tartottak. A véradáson kollektíven vettek részt a Szabadság Tsz szocialista véradó brigádjai, az APESZ, az Építőipari Szövetkezet, a kollégium, az öregek napközi otthona és más üzemek fiatal dolgozói.

o-o-o-o-o-o-o-o-o

A Kelemen László Művelődési Házban a felszabadulási ünnepségek alkalmával rendezték meg Dér István festőművész kiállítását, amelyet Dr Fehér István kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár nyitott meg.

Dér István 30 olajfestménnyel és 6 grafikával első ízben mutatkozott be szülőfalujában, ahol nagy szeretettel fogadták. A felszabadulási ünnepségek alkalmával a művelődési ház képzőművészeti szaktőre is kiállítást rendezett. Szekeres András felfaragásu szobrai, Czene Mihály Kriván Pálné és Sulyok Pálné festményeit állították ki. Több ötödik és hatodik osztályos tanuló is szép alkotásokkal szerepelt. Ugyancsak a felszabadulási ünnepségek alkalmával rendezték meg a kézimunka kiállítását is. A kiállításon sok szép palóc, kolocsi, torockói, uri, vásárhelyi hímzés volt látható, melyet a Szabadság Tsz és a községi Nőklub asszonyai készítettek, Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

A tavasz folyamán hosszabb ideig belvizveszély fenyegette a községet. A Csanádpalotai Nagyközségi Tanács február 14-én rendelte el az elsőfokú belvizvédelmi készültséget. A Tisza-Marosszögi Vizgazdálkodási Társulat egyik kotrógépe már előzőleg tisztította, mélyítette a csatornákat, valamint új árkokat ácsott. A községben a kerteket több helyen víz borította, több lakóház megrongálódott. Május 30-ig 95 belviz által megrongálódott lakóházra érkezett a tanácshoz bejelentés. Ebből 60 újjáépítésre szorul, a többi felújításra, javításra. A belvizkárosultak az OTD-től az újjáépítéshez 130.000 Ft kamatmentes kölcsönt kapnak, a fizikai dolgozók még 90.000 Ft kamatos kölcsönt a vállalati dolgozók és sok gyermeketes családok pedig 140.000 forint kamatos kölcsönt vehetnek igénybe, és az anyagellátásnál előnyben részesülnek.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

A Művelődési Ház, a KISZ Területi Bizottsága és az Ifjúsági Klub szervezésében Sebastyán Zoltán író és előadóművész április 23-án ADY-emlékestet tartott.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Május elsejét a munka nemzetközi ünnepét színpompás felvonulással ünnepelte Csanádpalota lakossága. A felvonulók 9 órakor gyülekeztek a Pártház és a Tanácsháza körül, majd elvonultak a művelődési ház előtt felállított díszemlékvény előtt, ahol a párt- és a tanács, valamint a átáradalmi szervek és a gazdasági szervek vezetői foglaltak helyet. A vásártéren tartott majálison az óvodások vidám jelenetekkel, az uttoró és felnőtt táncosok hangulatos népi táncokkal, a kollégium diákjai vidám lepényevéssel szórakoztatták a közönséget. A jó hangulatról az ÁFESZ vendéglátó üzeme is gondoskodott. Ott bográcsban főtt a finom marha- és birkapaprikás, sült hurka és kolbász. Különféle italokkal is bőségesen ellátták a majális résztvevőit.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Csanádpalota és Vidéke ÁFESZ az 1976. évi gazdasági eredmények alapján május 1-én tüntette ki a legjobb szocialista brigádjait. Az ÁFESZ működési területe hét községre terjed ki, ahol 12 szocialista brigád

működik, - 10 Palotán, 1 Nagylakon, 1 Pitvaroson -. Ezek között kiemelkedő teljesítménye alapján első a Vas-műszaki bolt "Május 1" szocialista brigádja, amely az "Ezüstkoszorus" brigád elismerésén túl elnyerte a "Kiváló bolt" címet is. A bolt közel egymillió forinttal teljesítette túl a bázis forgalmát. Kiemelkedően végezték a tagszervezést is. Második a kereskedelmi osztály "Béke" szoc. brigádja, amely a kétszeri "bronzkoszorus" elismerés után elnyerte az "Ezüstkoszorus" brigád elismerést. Kiemelkedően végezték az áruforgalom szervezését, a hálózati dolgozók képzését és tovább képzését. Elenjártak a társadalmi munkában a tagszervezésben és a részjegy kiegészítésben. Harmadik az ABC "Szeptember 24" szocialista brigádja, amely az áruellátás javításával, a zöldség-gyümölcs ellátás folyamatosra tételével, a vagyonvédelem megszilárdításával végzett jó munkájáért a "bronzkoszorus" elismerést kapta. Egymilliónyolcszázezer forinttal forgalmazott többet, mint az előző évben.

o-o-o-o-o-o-o-o

Május 16-án Pitvaroson uttörő olimpiát tartottak, amelyen palotáról 35 gyermek vett részt, Halasi Sándor testnevelő tanár vezetésével. Az első helyezések nagy részét a palotaiak nyerték, s így a fiuk is, lányok is egy-egy serleggel tértek haza.

o-o-o-o-o-o-o-o

Az ünnepi könyvhét alkalmából május 23-án, a Művelődési Ház előcsarnokában Nemes Nagy Ágnes írónővel találkoztak ifjú olvasói. Az író-olvasó találkozót Bak Béláné tanárnő nyitotta meg. Az írónő saját verseiből, meséiből adott elő a gyermekeknek.

o-o-o-o-o-o-o-o

A Kelemen László Művelődési Házban május 23-án szab. pártnapot tartottak. Előadó: Perényi László, a Csongrád megyei Hírlap külpolitikai rovatvezetője volt.

o-o-o-o-o-o-o-o

A Kelemen László Művelődési Házban május 29-én, a nemzetközi gyermeknap alkalmából kisdobos és uttörőavatást tartottak. A kisdobosokat és az uttörőket Galgóczi Mihály munkásőr avatta fel, majd Bak Béláné tanárnő és Kerekes Nándor, a községi KISZ szervezet titkára köszöntötte őket.

o-o-o-o-o-o-o-o

A szegedi Nemzeti Színház A Kelemen László Művelődési Házban május 30-án nagy sikerrel mutatta be Lehár Ferenc: Vig özvegy című 3 felvonásos operettjét.

Az általános iskola 8. osztályos diákjai június 4-én tartották ballagási ünnepségüket. A ballagó diákokat Szügyi Andrásné és Spák Imre tanárok kísérték az emeletes iskolából a Sirály utcai, majd a régi községházi iskolába, onnan a Kelemen László Művelődési Házba ballagtak, ahol Kállai István igazgató mondott bucsubeszédet az életbe kikerülő diákoknak. A szülői munkaközösség nevében Kriván Hajosné mondott köszönetet a pedagógusok fáradozásáért, s végül a 8. osztályt végzett diákok átadták az uttörőzászlót az utánnuk következő osztálynak. A most végzett 61 diák pályaválasztása a következőképen alakul: 37 diák szakmunkásképző intézetbe jelentkezett, 8 diák gimnáziumba és később tovább szándékozik tanulni, 14 diák pedig szakközépiskolában kíván képesítést szerezni.

o-o-o-o-o-o

Június 4-én délután 4 órai kezdettel a művelődési ház nagytermében a ballagó óvodások tiszteletére műsoros délutánt rendeztek. Az óvodások énekkel köszöntötték az édesanyákat, majd kedves kis játékokkal szórakoztatták több mint egy órán át a szülőket; nagyszülőket, akik szinte megtöltötték a művelődési ház nagytermét. Végül 59 iskolába menő óvodás ballagásával, bucsúztatásával fejeződött be ez a kis ünnepség.

o-o-o-o-o-o

Június 5-én vasárnap délután tartották meg az ünnepélyes tanévzáró tornabemutatót. Az iskolások zeneszó mellett, zászlókkal vonultak fel a vásártérre, majd Kállai István igazgató megnyitó beszédében kiemelte az év legjobb sportolóját. Azután megkezdődtek különféle ügyességi vetélkedők, tornabemutatók. A gúla, békaugrás, talicska tolás, labdával futás és még sok más játék, Halasi Sándor testnevelő tanár irányításával. Szép tornát láthattak a nézők, melyet Kiss Dezsőné tanárnő tanított be, Rendkívül hatásosak voltak a táncok is. A néptáncot Kállai Istvánné tanította be, a modern táncot Kiss Dezsőné, s a kendős táncot Bak Béláné. Minden osztálytól szép, fegyelmezett gyakorlatokat láthatott a közönség.

o-o-o-o-o-o

A Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet május 29-én muzeum látogatást szervezett a megye Honismereti és a kézimunka szakkör-rei részére, amelyen a csanádpalotai honismereti szakkör tagjai is részt vettek. Fölkeresték az orosházi Táncsics, a békéscsabai Munkácsi és a gyulai Vármuzeumot, ahol a települések történetét ismertették a muzeum igazgatói. Végül megtekinthették a tótkomlósi tájházat és a Háziipari Szövetkezet tótkomlósi részlegét, ahol külön élményt jelentett látni és hallani a kezdeményező készséget. Ugyanis a tájházat a helyi tanács vásárolta meg és a Háziipari Szövetkezet 40 ezer forintos költséggel rendezte be és azóta is minden évben költ rá és patronálja a múlt emlékeit őrző tájházat. A látogatók nagy tetszéssel nézték meg a szövetkezet ipari részlegét is, amely mintegy 350 nőt foglalkoztat.

Pánczél Józsefné

Az utolsó vizimalom a Maros magyarországi szakaszán

/Az adatokat Virág Lajos csanádpalotai lakostól kaptam/

A Maros magyarországi szakaszán, az utolsó vizimalom, a Maros csanádpalotai részén, Csigában működött.

A Maros, Romániát elhagyva, hazánk területén elég nagy ívben balra kanyarodik. Ez azt hozza magával, hogy a jobb partot rombolja, a bal partot építi a víz.

A Horthy rendszer alatt, ezen a részen ún. sarkantyukat létesítettek terméskőből a folyó medrében. Ezek segítségével a bal part felé kényszerítették a víz egy részét. Ma itt homokkitermelés folyik.

E helytől nem messzire kezdődik, a hajdan Kossuth nevet viselő sziget Nagylak felé eső része. A trianoni békekötés óta, ez a sziget Romániához tartozik, az előtt Csanádpalota határát alkotta.

A sziget és a Maros jobb oldalán legmélyebb a víz, 2-4 m mélységet is elér, míg a sziget és a bal part /román part/ között 1-80 cm. méter mély a víz. Ezt onnan tudom, mert gyermekkoromban, - az első világháború alatt - nyáron itt fürdött a község lakosságának nagy része, köztük én is. Sokan átusztak a szigetre, másokat Virág János bácsi fiai vagy a vizimalomban dolgozó alkalmazottak ladákán átszállították az ismerősöket, jóbarátokat, és fürdés után hoztak vissza.

A sziget bokrai, fái között utak voltak, és a sziget közepén fűzfából készített kis kastély is állt, Brengarten Henrik főjegyző készítette. Ez a kis kastély nem lakás volt, hanem tetszetős kis építmény noha vesszőből font szobafalak több szobára osztották, sőt emelet is volt rajta. Lépcsőn lehetett oda felmenni. Főleg arra használták, hogy ruházatot és élelmiszert helyeztek el benne.

E szigettel szemben, a Maros csigai részén, azaz jobb partján ringott a vizimalom a víz tükre. A töltés oldalában vastag fatörzseket ástak ehez voltak kötve a tartóláncok. A malom teste fából készült hatalmas csónak volt, közel a meredek parthoz. A több méter deszkából készített vizikerék tengelyének egyik vége a malomban volt; a másik végét a malom testétől távolabb lévő csónakhoz rögzítették. Ezt a csónakot is deszkából készítették és deszkákkal a malom testéhez kapcsolták.

A folyóvíz a vizikerék vízben érő deszkáit maga előtt tolta, ezáltal állandó forgásban volt, mégpedig a víz folyásával ellenkező irányban. A magas partba lépcső volt vágva. A lépcsők szélét az eső rongáló hatásától deszka és fadarabok védték. A lépcső alsó fokáról palincs-deszkán lehetett a malomba bemenni.

A malmot tehát azért helyezték ide, mert a kanyar miatt itt a víz elég mély volt, még nyári alacsony vízállás mellett is.

/folyt.köv./

Bazsó Dénes

RÉGI NÉPHIT, NÉPSZOKÁS CSANÁDPALOTÁN

MÁJUSFA

Május elsejére a falu parasztsága - már dédapáink idejében - e napnak reggelére színes pántlikával, a ha futotta édességekkel és kedvelt italokkal telt üvegektől díszített lombos ágat tűzött az utcai nagykapu oszlopára. Persze, a legények is a lányos házak kapuihoz, hogy szép és kedves legyen a nyári munka. S ha megviradt, ilyesféle nótázással járták az utcát:

Kalapunkat, pántlikánkat
lengessük, mert itt van a
langyos május disze, kedve,
a virágok illata.

A májusfát, miként mondták, de még az én fiatal koromban is szokás volt, csak harmadik napon vették le, amikor már a májusfa levelei hervadoztak.

MEDÁRD

Junius 8-án, hosszú élettapasztalatból arra következtettek, ha e napon eső lesz: 40 napig esős napok következnek. E napról Kinyó Ferkó bácsi, még az 1920-as évek elején így verselt, noha nem ösmerte a betűt:

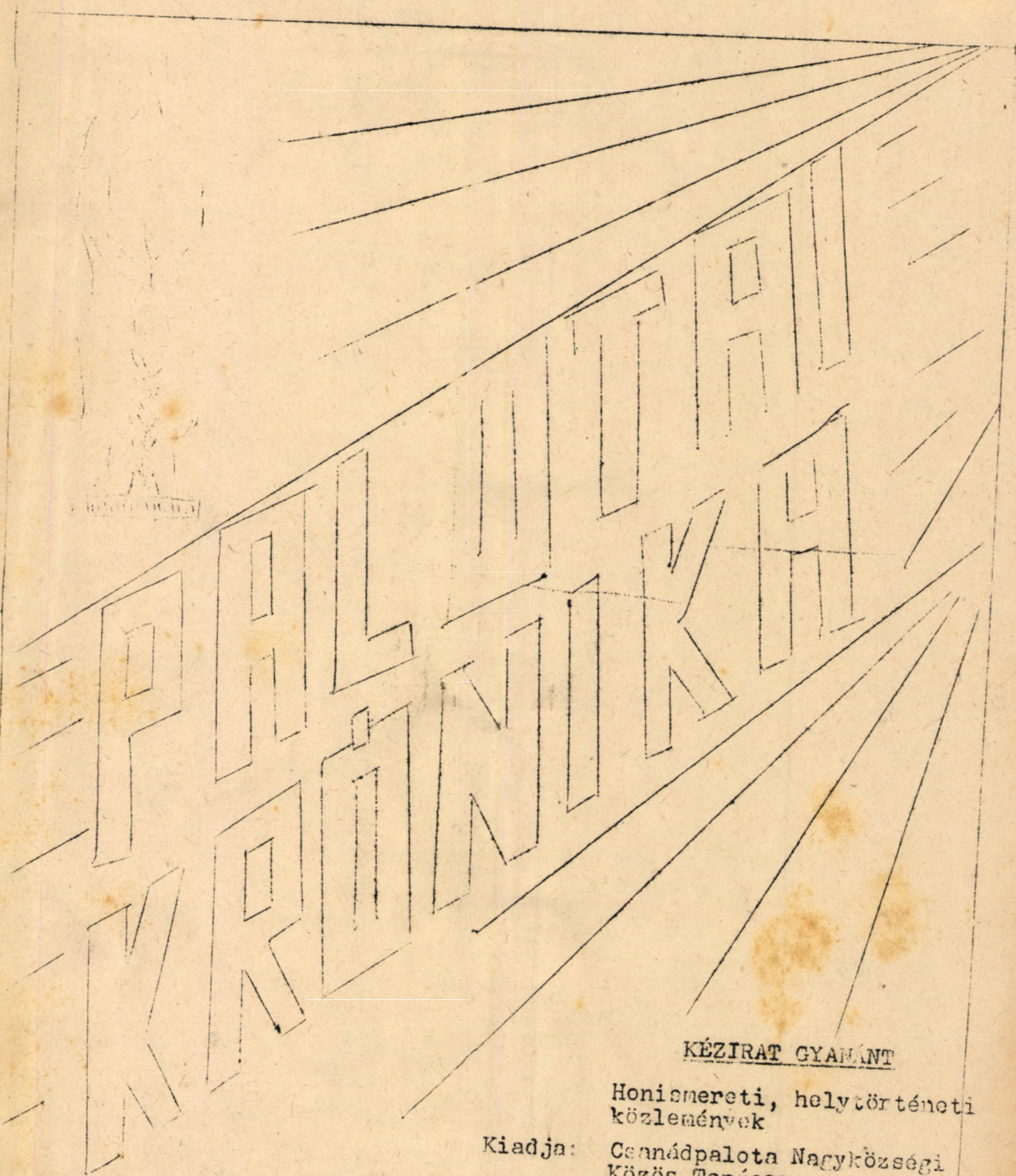
Ha Medárdkor megered
az ég csatornája:
negyev napig eső hull
itt, ott a határra.

Negyven napig nem lesz baj
porral, se görönggyel,
és a határ mindenütt
diszlik, virul, zöldel.

Ha úgy sikerült amint remélték, akkor boldogok voltak, mert az akkori tavaszi szántásokra nagyon elkelendő volt az eső. Ha viszont száraz lábbal jött Medárd, akkor nagyobb gondot fordítottak a takarékosagra s minden használható gízt-gaszt, kórót összeszedtek, hogy minél kisebb legyen a téli inség. Ugyanis akkoriban nem volt ritka a "szükségesztendő", s erről az 1800. korabeli feljegyzések is bizonykodnak.

SZENTIVÁNI TŰZ

Junius 24. E napon vagy előestéjén a lányok és legények az utcákon csapatokba verődve a kocsinon tüzet gyújtva ugráltak a tűzön át. Az idősebb emberek pedig egy kocár korai érésű almát osztogattak a tűz átugróinak. A szentiváni tűznek - már eredetétől eltekintve - volt egy tudat nélküli gazdasági jelentősége.

KÉZIRAT GYAMANT

Honismereti, helytörténeti
közlemények

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi
Közös Tanácsa

Csanádpalota: Kelemen László
Művelődési Ház Honismereti
szakkörének lapja.

Csanádpalota Multja és Jelené

/Folytatás/

Lekatos Péter csanádpalotai Lakos, szemtanú, 1944 szeptember 24-re így emlékszik vissza:

"A Szovjet Hadserég hárontagu gyalogos előőrse szeptember 24.-én, úgy 10-11 óra között jött be a községbe a pécskai uton. Zoltán fiam találkozott velük először. Az egyik orosz katona átvette a fiamtól a kerékpárt, visszakerékpározott a nem messze lévő csatornához /kanális/. Itt a kanális hídnál, mintegy félszakasznyi orosz katona várakozott. A kerékpárt az orosz katona visszahozta, átadta a fiának, és a Fészek utcában megindultak a község központja felé. A fiam is velük jött. Delet harangoztak. A házam előtt álltam, vártam a fiamat. Nyugtalan voltam, mert a Zellmann malom felől puskelövéses hallatszottak. Ezek voltak azok a lövések, melyeket a kerékpáron Csanádalbertyi község felé menekülő csendőrök, a Zellmann malom mögötti magasfigyelőnél tartózkodó orosz katonákra leadtak, és egyet a fején meg is sebesítettek/.

Pár perc múlva feltűnt a fiam az orosz katonák társaságában. Odajöttek hozzám. Térképet vettek elő és utbaigazítást kértek tőlem. A bátyám valamit tudott oroszul, ugyanis az első világháborúban orosz hadifogságban volt. Ő utba igazította őket. Hódmezővásárhely felé tudakolták az utat. Barátságosan elbucsuztak tőlünk, s folytatták utjukat tovább. Amikor a II. sz. Óvoda sarkához értek, visszaintegettek. Ebben a pillanatban lövés dörrent és az egyik orosz katona elvágódott. Mire odafutottunk már nem élt. A gyilkos golyó a fején találta. Az történt, hogy a kimenekülő csendőrök közül egy visszamaradt, meghúzódott a Tolbuchin és Lenin utca sarkán és a lövést innen adta le. Utána kerékpáron Csanádalbertyi község felé elmenekült.

Negyedóra sem telt bele, és a hídnál várakozó félszakasznyi egység is megmozdult. Aknavetőt állítottak le az utcacsarkon és riasztó lövéseket adtak le, majd megindultak a község központja felé. A meghalt bajtársukat megkulival vitték és a piactéren /ma játszótér/ temették el. Ezután Földeák község irányában eltávoztak.

Még ezen a napon nagyobb egység is áthaladt a községen. Hajnalig dübörögték a harckocsik, ágyuk. A gyalogosok utolsó szakasza reggel átvonult a községen. Az átvonulást páncélosok zárták le úgy délfelé.

Ez az átvonuló csapat a pécskai uton jött be. Ezt az utat, utcát ezért nevezték el Hadak útjának.

A szovjet harcosokat Kriván László, az első világháborúban orosz fogságba esett idős ember, anyanyelvükön üdvözölte. Felesége született orosz volt. Később is ketten töltötték be a tolmács szerepét.

Másnap, szeptember 25.-én délelőtt úgy 8 óra körül, Pitvaros felől berobogott a községbe nyolc darab magyar harckocsi és utánuk jött egy századnyi gyalogos. Letáboroztak a községben.

Délután úgy 2 óra körül Nagylak felől érkező szovjet csapatokkal harc keletkezett. A szovjet csapatok a község délnyugati része felé /Palkófalva/ húzódtak. Este a harcizaj megszűnt.

A következő nap, szeptember 26.-án reggel ismét heves lövöldözés kezdődött. A harcizaj mindinkább távozott, és délután Földeák község irányából meg hallatszott."

/Folytatása következik/

Bazsó Dénes

CSANÁDPALOTAI ATLETIKAI KLUB MEGALKULÁSA

/folytatás/

Amikor a két sportkör /Nagylak, Csanádpalota/ 1957-ben különvált, mindkét sportkör a saját életét élte. Azért váltak külön, mert a közös csapat kiesett az NB.III.-ből.

A következő bajnoki évben a csanádpalotai futballcsapat kiesett a megyei I. osztályból is. Az elkövetkező 5-6 évet a labdarugócsapat a Mátó Járási labdarugó bajnokságban váltakozó sikerrel szerepelt.

Ugyanekkor új sportág honosodott meg községünkben, a kézilabda. Ebben a sportágban kiemelkedő érdemeket szerzett rajtam kívül, Szabó Lajos pedagógus. A legsikeresebben 1965 évben szerepelt a kézilabda csapat, amikor is a megyei I. osztályban a harmadik helyezést érték el. Szabó Lajoson kívül kiemelkedő játékosok voltak még: ifj. Ricsán József, Gyenes Kálmán, Hangyó Pál, Flórián Tibor és Madár Iván.

A jól szereplő kézilabdacsapat mellett 1961 évtől kitűnő eredményeket ért el az asztalitenisz szakosztály is. Az évenként megrendezett Falusi Spartakiád versenyein 1967 évig, minden esztendőben a csanádpalotai csapat nyerte meg Csongrád megye bajnokságát. A legsikeresebb az 1964. év volt, ugyanis az országos döntőben Budapesten a 19 vármegye közül Csanádpalota csapata a 4. helyezést érte el. A csapat tagjai: Kander Győző, Bereznai László és Kállai István volt.

Ugyancsak szépen szerepeltek atlétáink, az évente megrendezett járási és megyei Falusi Dolgozók versenyein.

Sikeres sportág volt még községünkben a teke /kugli/ is. Bárdos Istvánné 1963-ban országos női egyéni bajnokságot nyert Budapesten, a falusi versenyzők részére rendezett versenyen. Ugyanezen a versenyen a csapat 3. lett. Tagjai: Bárdos Istvánné, Szendrci Lászlóné és Kádár Mihály.

1963-ban gimnázium alakult Csanádpalotán. A gimnázium tanulói lendületet vittek a község sportéletébe. A tanulókból és a helybeli fiatalokból új labdarugó csapat létesült. Ez a csapat tetszetős, kombinatív játékokkal szép sikert aratott. Már 1966-ban komoly esélyesei voltak a járási labdarugó bajnokságnak. A közönség is megkedvelte őket, és mind többen és többen nézték végig játékokat. 1968-ban megnyerték a járási bajnokságot és így a csapat felkerült a megyei II. osztályba. Különösen szép játékokat mutatott Farkas Mihály, Móricz Béla, Kovács Mihály, Ricsán József; Hajósi Zoltán, Czank József, Nagy Mihály, Kiss Ferenc és Gortva József. E fiatal csapatból négy játékos, névszerint Czank József, Hajósi Zoltán, Móricz Béla és Kiss Ferenc bekerült a Megyei Ifjúsági Válogatott labdarugó csapatba. 1972-ig a csapat mindig a megyei II. osztály élvonalában volt. 1972-ben bekerült a megyei I. osztályba. Azonban egy éves szereplés után kiesett és visszakerült a megyei II. osztályba. Labdarugó csapatunk sikeres éve volt az 1974-75. évi bajnokság, ugyanis csapatunk ismét felkerült a legjobb megyei csapatok közé. Ebben az évben csapatunknak sikerült megnyerni a megyei csapatok részére kiírt Kistérségi Kupát is.

1964-től 1975-ig én, mint testnevelő tanár vezettem a csapat edzéseit. 1975-ben Halasi Sándor testnevelési tanár végezte az edzési teendőket. Jelenleg a csapat a megyei I. osztályban szerepel, edzéseit vidéki edző Dul Árpád vezeti.

1977. évben új szakosztály, az asztalitenisz szerepel a megyei I. osztályban, Halasi Sándor testnevelő tanár vezetésével.

Kállai István
iskolaigazgató

Az utolsó vizimalom, a Maros magyarországi szakaszán.

/folytatás/

A vizimalom tulajdonosa Virág János volt, aki Nagylakon /Románia/ 1867 október 7.-én született. Nagylakon édesapjának is vizimalma volt. Nagylak határában a Maros folyón, 1830-1890-ig 18 vizimalom működött. A múlt század végén és a XX. sz. elején nagyobb községekben is gőzmalmok épültek, és kezdték meg működésüket. A vizimalmok ezalatt az idő alatt beszüntették működésüket, mert a gabonát az őrlőtűk a gőzmalmokba vitték. Csak egy-kettő maradt meg a folyó tanyavilágához eső szakaszán. A tanyákon élő kisparasztnak a vizimalom közelsége, a gyakori rossz utviszonyok /felázott földutak/ miatt továbbra is búzát őrlöttek, és kukoricát, árpat daráltattak a vizimalomban. Na meg az is az igazsághoz tartozik, hogy a vám is jóval kisebb volt, mint a gőzmalomban.

Virág János bácsi 1904-ben vette meg a malmot egy nagyszentmiklósi embertől és lovakkal átvontatta Csanádpalota határába, Csigába. Ide közel volt a csanádpalotai /ugari/ magyarcsanádi tanyavilág és Bökényi község. Virág János bácsi jól számított. A malomnak állandóan volt őrlőidője. Szépen keresett, keresetéből négy gyermeknek nevelt fel és taníttatott. Egy fia orvos lett, egy kereskedő, kettő pedig iparos. Az első világháború utolsó éveiben a malom éjjel-nappal működött, mert a gőzmalmok üzemanyag ellátása a vagonhiány miatt akadózott. Ugyanis a vasuti vagonokat a katonaság vette igénybe.

A jégzajlás 1922-24 év telén a vizimalmot leszakította tartóláncairól és átsodorta a tulsó, román partra. Itt megakadt. A román katonák kikötötték a parti fűzfákhoz.

A jég elvonulása után Virág bácsi határátkelő igazolványt váltott. Atment Nagylaknál Romániába, vitt magával öt liter pálinkát. A malomhoz ment. Az ott lévő román katonákat a pálinkával leitatatta. Amikor azok a részegségtől elaludtak, elvágta a tartóköteleket. Itt a Maros enyhén jobbra kanyarodik, ami azt jelenti, hogy a víz a magyar part felé sodródik lassen. Ez a sodrás át is hozta a malmot és Bökényi község határában elérte a magyar partot. Itt megakadt.

Virág bácsi visszajött, a bökényi partra a malmot kipányvázta. Két évig itt őrlött. Két év után lovakkal visszavontatta az eredeti helyére. Részben a jégzajlás okozta rongálódás, részben korhadás következtében a vizimalom 1929-ben elsüllyedt.

/Folytatása következik/

Bazsó Dániel

JELENNÜNK KRÓNIKÁJA

A palotai és a kövegyi óvodákban az elmúlt években végeztek nagyobb felújításokat. Az idén az I. számú óvodában a szertérát újítják fel

a szülők társadalmi munkában. A Szabadság Tsz. sódert, a nagyközségi tanács cenentet ad az építkezéshez. A nyári nagytakarításokat, festéseket a szocialista brigádok vállalták magukra. Közöttük az OTP. és az ÁFÉSZ. szocialista brigádjai, valamint a Szabadság Tsz. Dobó Katica és Hámán Kató brigádja. Az udvari játékok készítését, a meglévők kijavítását szintén a tsz. vasas szocialista brigádja vállalta. Kövegyen a nyári nagytakarításban a szülők is résztvesznek. A Béke Tsz. dolgozói hintát és udvari játékokat készítenek a gyermekeknek, ugyancsak társadalmi munkában. A szép tiszta óvodákba mindegyik gyerekcsoportha ezen a nyáron mintegy 75 ezer forint értékű új butor kerül.

---.---.

Új zöltségfeldolgozó üzem létesült Csanádpalotán. A Csongrád megyei Zöldért Vállalat a régi raktártelepén zöltségszáritmány-csomagoló üzemet létesített, ahol mintegy 40-50 nőt szándékoznak foglalkoztatni. A munka, amit végezni kell tiszta és könnyű. A makói CER-száritó üzem termékeit: hagymát, petrezselyemzöldet, gyökér- és sárgarépa száritmányokat kell gondosan átválogatni, a szennyező anyagokat eltávolítani és az árut 5 kilogrammos, exportcsomagolásba rakni.

---.---.

A csanádpalotai székhelyű Makói Járási Építőipari Szövetkezetben 16 brigád dolgozik 84 fővel. A brigádok egy része 1974-ben alakult, de zömmel a pitvarosi, a földéaki, a csanádpalotai szövetkezetek egyesülésével 1976-ban jöttek létre. A 16 brigád közül eddig négy kollektíva nyerte el a szocialista címet. Közülük kettő palotai, kettő pitvarosi. Két brigád rendelkezik zöldkoszorús címmel. Tíz pedig jelenleg küzd a szocialista cím elnyeréséért. A brigádok - csatlakozva a csepeliek felhívásához - a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója tiszteletére tett felajánlásukban vállalták a belvizes házak alapozását és egyéb munkák végzését, amelyre a szabad szombatjukat és az ünnepnapokat ajánlották fel.

A brigádok a gazdasági terv teljesítésén túl nagyon sok társadalmi munkát végeztek és vállaltak az elkövetkező időszakokra is. Óvodák, iskolák, öregek napközi otthonai patronálásával végeznek egyre több társadalmi munkát. A palotai brigádok az öttörőház felépítésében segédkeztek. 1977-ben a kollégiumi sportpálya, a községi sportpálya öltözőjének bővítéséből szintén részt vállaltak. Sok a tennivalójuk a szövetkezet székházának területén is. Azonban a legnagyobb helytállást a belvizkárt szenvedett házak felépítése jelenti. Ennek érdekében tőlük telhetően mindent megtesznek. Ugy, mint az elmúlt évben, amikor Földéakon egy-egy szövetkezeti dolgozónak a házat társadalmi munkában felépítették. Ezt megteszik Csanádpalotán is.

---.---.

A Csongrád megyei Sütőipari Vállalat csanádpalotai üzeme 1976-ban három alkalommal első helyezést ért el. 1977. év első negyedében újra. Május 1-én kapta meg a Kiváló Üzem kitüntetést és az ezzel járó jutalmat.

Pánczél Józsefné

A Kelemen László Művelődési Házban augusztus 19.-én tartották az alkotmány napi ünnepséget. Az ünnepi beszédet Gál László a Szabadság Tsz. párttitkára mondotta. Az ünnepség keretében a társadalmi munkában élenjáró dolgozóknak és nyugdíjasoknak kitüntetésekkel adták át.

Kiváló Társadalmi Munkás kitüntetést kapott: Takács Jánosné, Boros Ferenc termelőszövetkezeti dolgozók, Porneki László a Járási Építőipari Szövetkezet dolgozója és Varga István nyugdíjas villanyszerelő. Erdemes Társadalmi Munkás kitüntetésben részesült Balogh Józsefné, Topolák Ödön önkéntes tűzoltó, Benke Pál fuvaros és Szántó Illés.

Az alkotmány napi ünnepség színvonalas kultúrumsorral zárult.

Augusztus 20.-án reggel 8 órai kezdettel MHSZ lövészversenyt tartottak a lőtérén.

10 órakor kispályás focimeccs kezdődött a kollégium labdarúgó pályáján. Délután 2 órakor lövészverseny és lovasbemutatók a sportpályán. Ezenkívül egésznapos helytörténeti kiállítást nézhetett a közönség.

.....

A Szabadság Tsz. augusztus 20.-án tartotta hagyományos alkotmány napi Öregek napját, a nyugdíjasok találkozóját. Az ünnepséget a Fényes étteremben tartották, ahol Posztós István a termelőszövetkezet elnöke köszöntötte az egybegyűlt idős embereket és az aranylakodalmukat ünneplő párt, Szügyi Györgyöt és nejét, Kónya Veronikát, akiknek meleg szeretettel nyújtották át a szép virágcsokrot és a tsz. ajándékát.

Az ünnepséget megelőzőn személyesen is felkeresték a nyugdíjasokat. Ez alkalommal 380 nyugdíjaspárt látogattak meg, 600 személlyel beszélgettek el; tájékoztak foglalkozásukról, ahol szükséges volt, ott segítettek is. Mint a termelőszövetkezet elnöke mondotta - a közös gazdaság teljes jogú tagjának tekinti a nyugdíjasokat, akik fáradtságos munkájukkal elősegítették azt, hogy a fiatalok élete szebb és boldogabb legyen. Mint minden évben, ez alkalommal is beszámolt a közös gazdaság jelenlegi helyzetéről és az elkövetkezendő időszak feladatairól.

A nagyközségi közös tanács nevében Beke István anyakönyvvezető köszöntötte a jelenlevőket. Ezután az Öregeket verssel, énekkel szórakoztatták Majó Jánosné és Kocsis János régi szép énekekkel, Erdélyi Mihályné, Kodrán Sándor, Nyerges Sándor és Gál Pál zenei kísérettel. A Fényes étteremben az idős embereknek, akiknek a lelkes, fiatal rendezőgárda és a Fényes vendéglő szocialista brigádja sok kedveséggel, figyelemmel szolgált a fel az izletes ebédet. Végül a Fényes étterem zenekara teremtett vidám hangulatot.

.....

A Vöröskereszt csanádpalotai községi alapszervezete szeptember 3.-án a Kelemen László Művelődési Házban véradói tiszteletére ünnepséget rendezett, amelyen a kiváló véradóknak kitüntetésekkel adták át. A Negyven-szeres Véradó kitüntetést kapta: Szügyi Jánosné és Szikszai Balázs. A Kiváló Véradó aranyfokozatát kapta: Rója Mihályné, Némethi Bálintné, Szügyi István és Boddán István. Bronz fokozatát kapta: Ludányi Lászlóné, Nagy Antalné, Gara Mihályné, Halász Marcellné, Galgóczi Sándorné és Pánczél Józsefné.

.....

1963. szeptember 1.-én éjjel olyan lángokban égett le a palotai templom tornya, hogy a harangok darabokra elolvadva hullottak le és az orgona is a lángok martalóka lett, az óra is kiégett. A tűz után a tornyot csak ideiglenesen fedték be. Ezekben a napokban került rá a sor, hogy a tornyot eredeti formájában felépítsék a hívek adományából.

..-.-.-.-.

A kövegyi templon fennállásának 75 éves évfordulóját szeptember 11.-én ünneplik, az ünnepségen résztvesz Dr. Udvarhegyi József csanádi püspök is.

, ..-.-.-.-.

Pánczél Józsefné

A Közművelődési Bizottság Balázs István tanácselnök megnyitójával - augusztus 2.-án tartotta értekezletét, melyen a szokáshoz híven több beszámoló, javaslat és felszólalás hangzott el. Elsőnek Vágvölgyi Jánosné a TIT. 98. előadásáról tájékoztatót és tett újabb javaslatokat. Majd Németh Gyula a fogyasztási szövetkezet feladatait említette, melyben politikai és szakmai oktatások szerepeltek. Galgóczi Mihály a KTSZ. részéről a dolgozók szakmai és politikai szervezésének fontosságát említette.

Ezekután Erdélyi Lajos a Kelemen László Művelődési Ház igazgatója számolt be a 304 főt kitevő 16 klub működéséről. Ezek közül szép sikereket ért el a műkedvelő gárda, a képzőművészeti szakkör, a disztóművészeti szakkör, a bábjátékos gyerekek, valamint a modellező és a többi szakkörök is.

Az értekezleten beszámolót adott Halász Ferencné a kövegyi társközsg kulturális eseményeiről, ezután Kovács Gábor a Népfront titkára hívta fel a figyelmet a további teendőkre.

Figyelemreméltó hozzászólásokat tettek Agócs Mária, Gál László, Ádók Istvánné és mások.

..-.-.-.-.

A Magyar Rádiótól Berényi György a Szülőföldünk szerkesztője meglátogatta a honismereti gyűjteményt és május 26.-i adásban 20 órakor a 25, 31, 41 és a 49 méteres rövidhullámon közvetítette.

..-.-.-.-.

A Közművelődési és Pedagógiai Bizottság augusztus 17.-én tartotta értekezletét, melyen Bogár Istvánné, majd Kállai Istvánné a családi nevelés, az SZMK. az óvodában és az iskolában való helyzetét ismertette. Ezután a Honismereti szakkör munkájáról, majd a Palotai Krónika című kiadvány további feladatairól volt szó. Végül az Alkotmány Ünnepeinek műsorát állították össze.

A felszólalásokból kiderült, hogy még mindig vannak tennivalók a jó:

munkaközösség fejlesztésében, habár eddig is szép eredményeket értek el, mint pl. a gyermeknap rendezésében, a pedagógusnap alkalmával, s egyéb közérdekű munkákban is.

Az értekezletet Gila Mihály a Bizottság elnöke vezette le és záróbeszédében felkérte a jelenlevőket a közérdekű munkák további szorgalmazására és az Alkotmány ünnepének méltó megünneplésére.

Az értekezlet összejövetele alkalmával a résztvevők megtekintették a honismereti gyűjteményt.

...-.-.-.-.

RÉGI NÉPHIT, NÉPSZOKÁS CSANÁDPALOTÁN

Illés. Julius 2o.

"Annyit mondunk kendnek Illés:
gyalogszerrel, szépen járjon,
nehogy szokásához hiven
tetéjt, kazlat széjjelhányjon!"

Elődeink 1863-óta tartják nyilván, amikor is Illés napján olyan vihar tombolt községünk határán át, hogy a házak tetőzetét megkezdte és a kazlakat széjjelszórta. Kövegy szomszédközség határában a viharral olyan jégzápor vonult végig, hogy a kukoricát és dohányt teljesen tönkretette. /Több mint fél évezézádon át Illés napján nem is dolgoztak a Kövegyiek./

Mint mondták, azelőtt is voltak Illés napja körül viharok, de olyan hatalmas méretű, mint az említett évben, még soha.

A fenti versikét, az öregek szerint Kinyó Ferkó bácsi szedte valahonnan, s Illés napjának közeledtén mondogatta. De ha netán nem lett vihar, úgy a közelükben lévő Illés nevű ismerőseiknek így verseltek:

"No, tán végre valahára
meggyűn az esze Illésnek,
oszt nem ül fel, ahogy eddig
felült minden bolond szélnek."

Lőrinc. Augusztus 1o.

"Lőrinc gyűn, hát minden ember
úgy fenyítse, intse,
hogy ne hozzon ecőt, mer majd
lőre lesz a dinnye."

E napnak táján némi félelemmel lesték régen, hogy esősre fordul-e az időjárás. Ugyanis úgy tudták, /de na is így van/ ha Lőrinc napja körül esősre fordul az időjárás, a sárgadinnyéből "lőre" /vizizü/ "lötty" lesz. Ezért a faluszéli dinnyeföldek csőszei, ha szóval érték a járókelőket, odakiabálták a fenti verset.

És ha nem úgy történt, miként szerették volna, maceráltak a dinnyecsősz:

- Minek erőszította kend Lőrincet a dinnyeföldre!?

...-.-.-.-.

Egyed. Szeptember 1. Amikor beköszöntött, mondogatták: Itt van Egyed, a jószág ehét! /Nem zabál meg/ S erről is versben nyilatkoztak:

"Ugy mondják az aggok, vénék,
a tapasztalt öregek:
Egyed napján disznót, libát,
minden apró csirkefiát
torkig, nyakig tömjetek!

Abban az időben szeptemberben már érett kukoricát törhettek az állatoknak, s erre szólt a rignus.

Asztalos P. Kálmán

Népdalok:

Palotai Széles utca
Cimbalommal van kirekva.
Valahányszor végig megyek rajta,
Nótát ver a csizmám sarka.

Erre gyere, ne menj arra,
Jobb ut van itt, mint amarra,
Erre gyere szíven violája,
Adj egy csókot utoljára.

Postáékocsis nóta

Postás vagyok, kocsin járok.
Nem fizetek sehol vámot.
De ha a Rózsám jönne ki,
Páros csókkal fizetném ki,
Páros csókkal fizetném ki.

Késő van már, lovam nem lát.
Adjon isten jó éjszakát.
De visszatérek reggelre,
Ráborulok a kebledre;
Ráborulok a kebledre.

Bazsó Dénes gyűjtése.

PALOTAI KRÓNKA a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Hónismereti Körének lapja

Kiadja: Csannadpalota Nagyközségi Közös Tanács

Lektorálja: Kiss Dezsőné ált.isk. ig. h.

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Borítólapp: Szügyi László

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos műv. ház igazgató

[illegible]

KÉZIRAT GYANÁNT

Honismereti helytörténeti
közlemények

Kiadja: Csanádpalota Nagyközség
Közös Tanácsa
Csanádpalotai Kelemen
László Művelődési Ház
Honismereti szakkörének
lapja

CSANÁDPALOTA MŰLTJE ÉS JELENE

Kovács Marcell csanádpalotai lakos községünk felszabadulásáról az alábbiakat mondta el:

"Az I. páncélos hadosztály parancsnokságán teljesítettem szolgálatot, mint hírvivő.

1944. szeptember 23-án Békéscsabáról motorkerékpáron jöttem haza szüleim meglátogatására. Reggel 7-8 óra között érkeztem a község közelébe. Láttam, hogy egy katonai gépkocsi áll a Zelmann-malom előtt, elejével Mezőhegyes irányába. Féltem, hogy tábori csendőrök. Mikor száz méternyire értem a gépkocsihoz, akkor vettem észre, hogy előtte három orosz katona áll. A nyitott kocsi-ban pedig nyolcan, vagy tizen lehet-tek. A gépkocsi motorjának zugása miatt - mivel más irányba néztek - engemet csak akkor vettem észre, amikor elrobogtam mellettük. Ijedtemben a sarki kocsmá előtt megálltam. Az ott ácsorgó emberek figyelmeztettek, meneküljek, mert orosz katonák vannak a községben. A motorral az utca másik oldalán lévő házuk felé iparkodtam, de a kapu zárva volt.

Az orosz katonák kiabáltak utánam, majd tüzet nyitottak rám. Sikerült Asztalos Pál házába menekülnöm. Onnan a kerteken át Perneki Sándor portájára jutottam. Levetettem a katonaruhát, a szalmakazalba dugtam és a háziaktól kapott civilruhába öltöztem. Az utcán megkértem Fekete Mátyást, szóljon az édesanyámnak, hogy Kovács nagvapáméknál várom. Édesanyám jött is azonnal, majd hazament, és elhozta az én ruhámat. Amikor visszajött újságolta, hogy Pitvaros felől magyar katonák jönnek tankokkal. Ugyanlo óra tájban valóban heves lövöldözés kezdődött. A harc egy fél óra múltán megszűnt, ezután elmentem a Tanácsházáig. A magyarok valóban bent voltak a községben. A Tanácsháza előtt a park sarkánál magyar tank állt, tetejére kötve az én motorommal. A Tanácsháza templom felőli részén lövedékek nyomai látszóttak.

Attól féltem, hogy esetleg valaki feljelent az alakulat parancsnokának; hát visszamentem a szalmakazalhoz és ismét átöltöztem a katonaruhámba. Ugyanis, ha civilben találunk, mint katonaszökevényt, fejbélőhettek volna. Majd a Tanácsháza előtt egy főhadnagynál jelentkeztem, s az egyik harckocsiba ösztöttak. Az éjszaka nyugodtan tel, majd korán reggel a község Palkófalva felőli része felé vonultunk. Itt oroszokkal találkoztunk. Nekünk nyolc harckocsink volt, s a légénység egy századnyi. Az összersapás során 18 hadifoglyot ejtettünk és egy lovas löszerecs kocsit, egy páncéltörőt és aknavetőt. Az orosz katonák Királyhegyes felé, mi pedig a régi makói-uton, s onnan az oroszok után, míg délután Makó-Rákosnál bekerítettek bennünket, s 40-50 fős bajtársammal Csanádalberti felé menekültünk.

/Folytatása következik/

Bazsó Dénes

CSANÁDPALOTÁN 124 CSALÁD IGÉNYELT LAKAST

Csanádpalotán 1907 évben 124 olyan családot tartottak nyilván, akik lakással nem rendelkeztek.

Ebben az községben, mint sok másutt a létszám állandóan változott. Foglalkozásra nézve földműves és napszámosok voltak. Az eltartottak száma is sok volt. A lakosság létszámához viszonyítva, kevesen rendelkeztek

lakóházzal.

Falota község képviselőtestülete több ízben foglalkozott a munkásházak építéséhez szükséges telkek megvásárlásával. Így született meg az a határozat, mely szerint Csanádpalota község előljárósága 1908 évben 40 munkás háztelket 4800 koronáért vásárolt meg. Az 1907 február 14-én kelt kimutatás szerint a felsorolt 124 család semmilyen ingatlannal nem rendelkezett, kizárólag napszám keresetből éltek és bérelt házakban laktak. A megépítendő munkáslakásokra igényt tartottak 124 családból:

Egy család tiz családtaggal,
Egy család kilenc családtaggal,
Négy család nyolc családtaggal,
Hat család hét családtaggal,
Négy család hat családtaggal,
Tiz család öt családtaggal,
Nyolc család négy családtaggal,
Tizenhét család három családtaggal,
Huszonkilenc család kettő családtaggal,
Huszonhat család egy családtaggal.
Tizennyolc igénylőnek pedig még nem volt családja.

A meglévő iratokból kitűnik az is, hogy 238 napszamos családnak saját háza volt. Ezek többnyire egy szoba, konyha és kamrából álltak.

Az építendő munkásházak telkének kiosztása az alábbiak szerint történt.

A vásártérenél fekvő telekből 13 telek - Kövegyl ut -, mely 3016 négyszögöl,-

A temetőnél lévő telekből - Pécskai ut - 22 telek, ez 1033 négyszögöl,-

Még maradt 235 öl kiosztatlan rész. Így az összes igénybe vett és kiosztott terület tartalékkal együtt 4840 négyszögölt tett ki.

/Komoly Pál/

AZ UTOLSÓ VIZIMALOM A MAROS MAGYARORSZÁGI SZAKASZÁN.

- Befejező rész -

Virág János bácsi a vizimalom elsüllyedése után, továbbra is kinn lakott a Maros partján, deszkából készült kis házában még télen is, kutyája társaságában.

A kis lakásban volt egy ágy, asztal, három darab szék, vastűzhely, szőlőt, polc, rajta edények, kisebb, nagyobb bográcsok.

Téli tüzelőt a Maros hordott neki, tavaszi áradáskor Erdélyből. A víz által gyökerestől kimosott parti fákat szedte a víz, s lakója segítségével a partra vontatta, s fia, barátai révén kiemelve a vízből feladabolta.

Fűvesszőből varsákat készített, s lerakta a vízbe. A kifogott halakat főleg Nagylak város és a nagylaki kendergyár lakói vették meg, nyáron pedig a fürdőzők kérésére halpaprikást, vagy hallevet főzött. Állandó-

an volt élő hala, mert a kifogott halakat egy lesüllyesztható lyukacsos tárkában tartotta. Ez volt az egyik kereseti forrása.

Tőlünk, fiataloktól Virág bácsi a halpaprikásért nem fogadott el pénzt. Nagyon szerette a vidám, nótás fiatalságot. Azt kikötötte, hogy 2-3 liter vörösbort vigyünk. Könnyen teljesítettük a kikötését, hiszen a huszas évek végén, s a harmincas évek elején egy liter bor ára 14 fillér volt. A borból egy litert beleöntött a paprikásba, a többit ebéd közben iszogattuk.

A jó, emberséges szíve mellett kitűnő humorérzéke volt. Gyakran elvitt bennünket 8-10 személyt ladikázni. Mi fiuk eveztünk, ő kormányozott, a lányok pedig a ladik közepén ültek.

Hangos volt a revetéstől a Maros ott, ahol a ladik uszott, mert Virág bácsi és mi is, egyik viccet a másik után mondtuk.

A világháborút megelőző évtizedben és a háboru után is nyáron többszáz fürdőző jött ki a Marosra, főleg vasárnap, s ez tartott mindaddig, amíg a Szovjetunió és Jugoszlávia közötti nézeteltérés miatt Csigában a Maros mentén bunkerokat nem építettek. Ekkor a fürdőzést betiltották. Virág bácsi azonban továbbra is kint lakott, s mindene megvolt. Felesége és gyermekei naponta látogatták, de a Marostól öreg korában sem tudták lebeszélni, pedig 40 évig asztmás volt. Halála előtt három héttel volt hajlandó a Marost elhagyni, majd 1947. szeptember 10-én halt meg. Nem mindennapi ember volt.

Bazsó Dénes

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

1977. Szeptember 21-én 9 óra 45 perckor a Kossuth Rádióban Mary György műsorszerkesztő a palotai hénismereti kör munkáját és gyűjteményét méltatta.

.....

1977. október 27-én Csanádpalota nagyközség Közművelődési Bizottsága kibővített ülést tartott. Az értekezletet Balázs István tanácselnök vezette le.

Napirenden szerepelt a Hazafias Népfront kulturális tevékenysége, a világnézeti nevelés kérdései és feladatai, s egyéb kulturális teendők. Miként a felszólalásokból kitűnt, a különböző szervek bekapcsolódtak a kulturális munkákba, s Kövegy társközségben is javulás észlelhető. Az értekezleten felszólalt Bogár Istvánné, dr. Sebők Mária, Gál László, majd Erdélyi Lajos műv. ház igazgató ismertette a művelődési ház ünnepi műsorát.

.....

1977. november 26-án este a Kelemen László Művelődési Házban megnyilt Stnélik János festőművész kiállítása.

A megjelenteket Erdélyi Lajos a művelődési ház igazgatója köszöntötte, majd Varga István a járási hivatal elnökhelyettese mondott megnyitó be-

szédet. A megnyitón - a rossz idő ellenére is - eléggé szép számmal jelentek meg az érdeklődők.

.-.-.-.-.

A csanádpalotai öregek napközi otthona október 5-én ünnepelte fennállásának tizéves évfordulóját. Az eseményen megjelentek a nagyközség társadalmi és gazdasági vezetői, valamint a kövegyi öregek napközi otthonának gondozottai.

A nagyközségi közös tanács nevében Beke István köszöntötte az otthon öregjeit, a helyi Hazafias Népfront bizottságának nevében Hadobás Mihályné tanárnő. Hodák Jánosné, az otthon első vezetője megemlékezett az otthon múltjáról, a kezdeti nehézségekről. Posztós István, a Szabadság termelészövetkezet elnöke megható szavakkal méltatta az intézmény jelentőségét, amely az idős embereket megmenti a magánytól, elhagyatottságtól. Az általános iskolák uttörőcsapata - Bozóki Éva tanárnő vezetésével - ünnepi műserral köszöntötték az idő, munkában megfáradt embereket. A jubileumi ünnepség alkalmából a Szabadság tsz. vezetői megajándékozták nyugdíjasaikat. Mihaleczki Sándorné az otthon vezetője a tiz év óta gondozottaknak virágot és ajándékot nyújtott át.

.-.-.-.-.

Szocialista brigád. Az OTP. csanádpalotai fiókjának ügyeit a 7 fős Kelemen László szocialista brigád látja el. A brigád 1974-ben alakult és 1975-ben a zöldkoszorus, 1976-ban a bronzkoszorus kitüntetésben részesült. Társadalmi munkában a kettős számú óvoda és a saját körzetük tisztogatását, szépítését végzik.

.-.-.-.-.

A Kelemen László Művelődési Ház szezonnyitó vidám műsoros estjén Kovács Apollónia, Latabár Kálmán, Radványi Barna és több budapesti művész szórakoztatta a művelődési ház színházlátogató közönségét.

.-.-.-.-.

A Hazafias Népfront Csongrád megyei Bizottsága a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére a helyi Népfront Bizottságot - eredményes munkájának elismeréséül - jutalomban részesítette. Ugyanakkor Kovács Gábort az eredményes társadalmi munkát végző népfrontaktivistáknak járó kitüntetésben részesítette.

A helyi Népfront Bizottság a jutalomból - 30 ezer forintért - a Kelemen László Művelődési Ház 6-os számú szobájába új berendezéseket vásárolt.

.-.-.-.-.

November 5-én a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére a felszabadulási emlékműnél koszorúzási ünnepséget tartottak. A nagyközségi párt-, tanácsi-, állami-, és társadalmi szervezeteinek, gazdasági egységeinek vezetői koszorúkat helyeztek el a szobor talapza-

tánál.

A Kelemen László Művelődési Házban ünnepi gyűlést tartottak. A gyűlés szónoka Varga István a Járási Hivatal elnökhelyettese volt. Az ünnepi gyűlés az uttörők és a KISZ-fiatalok kulturműsorával zárult. November 6-án MHSZ lövészversenyt és labdarugó bajnoki fordulót tartottak.

..-.-.-.-.

November 7-én a Kelemen László Művelődési Házban nagy sikerrel szerepelt a Budapest Táncegyüttes, amely a különböző tájak népdalainak, népi táncainak színpadi változatát mutatta be.

Pánczél Józsefné

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére vetélkedőt rendeztek az általános iskola uttörői. A pajtások a felkészülés során különféle rendezvényeken ismerkedtek meg a Szovjetunió életével. Szovjet könyvhetet, filmhetet, az uttörőszobában kiállítást rendeztek. Ezenkívül "Ki tud többet a Szovjetunióról?" címmel vetélkedőt tartottak. Mindegyik órs találkozott azokkal az elvtársakkal, akik a Szovjetunióban jártak és beszámoltak ottani élményeikről. Az akcióba bekapcsolódtak a nagyközség párt-, állami és társadalmi szervezeteinek, gazdasági egységeinek vezetői is, akik az uttörők tevékenységét értékelő zsüri tagjai voltak.

November 5-én került sor az "akadályverseny" megrendezésére, amelyen a pajtások különféle feladatokkal küzdöttek meg. Pl. a Pártházban szellemi vetélkedőt tartottak, utána a postán hívtak fel különféle szervezeteket. A Kossuth utcai lakások között számháború folyt. A következő feladat a titkos irások megfejtése volt, mely a kettes számú óvoda utcájában zajlott le, a főtéri játszótéren kislabdás vetélkedő folyt.

A Kelemen László Művelődési Házban tartott ünnepélyes csapatgyűlésen értékelték az eredményeket. Az első három helyezettnek átadták az országos uttörőelnökség által adományozott szalagokat. A legjobban dolgozó tíz pajtás 1200-1200 forint jutalmat kapott. A kiváló uttörő munkáért és a járási versenyeken elért eredményekért többen kaptak okleveleket és jelvényeket.

..-.-.-.-.

Járási pályaválasztási vetélkedőt tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. Első helyezést a pitvarosi diákok értek el, míg a palotai diákok a negyedik helyezettek lettek.

..-.-.-.-.

Ady Endre születésének 100. évfordulója alkalmából az általános iskolák tanulói részvételével - a községi könyvtár és az iskolák rendezésében - a Kelemen László Művelődési Házban szavalóversenyt rendeztek. 54 gyermek vetélkedett a győzelemért. Közülük tizen vettek át színvonalas versmondásukért - a nagyközségi közös tanács által adományozott értékes könyvjutalmat és mindegyik szavaló egy szelet csokoládét kapott.

..-.-.-.-.

Az őszi megyei könyvhetekre a Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ könyv-, és kulturcikk szaküzlete is felkészült. Az eddigieknél nagyobb választékkal várta vásárlóit. Az ÁFÉSZ a könyvek és az olvasás népszerűsítése érdekében a könyvhetek idején 30%-os árengedménnyel árusította valamenyi szépirodalmi, politikai, szakirodalmi művet.

.....

A Kelemen László Művelődési Házban november 21-én a községi könyvtár rendezésében író-olvasó találkozót tartottak, melyen Fenákel Judit író-nő, a Nők Lapja munkatársa találkozott olvasóival. A rendezvényt Lipták Mária tanárnő nyitotta meg.

.....

A helyi Bölcsőde fejlesztéséhez 30 ezer forinttal járult hozzá a Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ. Az összegből új berendezéseket vásároltak a Bölcsőde részére.

.....

A nagyközségi Nőklub Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével megkezdte foglalkozását a Kelemen László Művelődési Házban. A klub egyben disztóművészeti szakkör is. Az őszi-téli foglalkozásokon egészen ismeretlen törökkoppányi eredetű, fehér himzéseket készítenek, mely egyaránt alkalmazható bluzokra, terítőkre. A foglalkozásokat minden kedden 17 órai kezdettel tartják.

.....

A Palotai Krónika 31. számába hiányosan került a kitüntetett véradók névsora. A teljes névsor a következő: Negyvenszeres Véradó kitüntetést kapta: Szügyi Jánosné és Szikszai Balászné. A Kiváló Véradó aranyfokozatát kapta: Hadobás Mihályné, Luczó János és Nagy Ilona. Ezüst fokozatát kapta: Rója Mihályné, Németi Bálintné, Szügyi István és Bogdán István. Bronz fokozatát kapta: Ludányi Lászlóné, Nagy Antalné, Gera Mihályné, Halász Marcellné, Galgóczi Sándorné, Pánczél Józsefné.

.....

Pánczél Józsefné

RÉGI NÉPHIT. NÉPSZOKÁS CSANÁDPALOTÁN

Mikulás. December 6. Mikulás estéjén, Miklós nevű adakozóról emlékezve fényesítették a gyerekek /még én is/ a lábbelit és kitették az udvarra nyíló ablakba, hogy a Mikulás abba tegye a nekik szánt ajándékot. S hogy ez az ajándék ne virgács legyen, Mikulás napjának közeledtén szófogadóbbak voltunk, mint máskor, mert úgy tudtuk, hogy a rossz gyerekek nem hoz csak virgácsot, amivel megverhető a rossz gyerek. És amíg fényesítettük a lábbelinket, ezt a rigmust fújtuk:

Fényesítsünk cipőt, csizmát
s nyissunk ajtót, ablakot,
hátha benéz Mikulás és
hoz egy varázspikulát és
beléfújhatunk nagyot.

Itt cukrot adj a gyerekek,
ott egy kövér malacot:
akinek kell téli ruhát,
meleg bundát, gunyát, subát,
na meg nyári kalapot.

És boldogok voltunk, ha reggel egy-két szem cukrot, fűgét, vagy szent-
jánoskenyeret találtunk a nagy szorgalommal fényesített lábbeliben.

...-.-.-

Luca. December 13. E nap előestéjén átlopakodtunk a szomszéd tyukóljába,
s az ekkor már ülőn lévő tyukokat a kemence piszkafájával megbökdösve
mondtuk:

A mi tyukunk tojj, tojj, tojj!
a kendeteké kotty, kotty, kotty!

Luca napjától kezdődően figyelték a napokat karácsonyt, hogy esősek,
szelesek, vagy napsütésesek? Ebből a következő év hónapjainak időjárá-
sára következtettek, s ezt nevezték Luca naptárnak.

Luca napján nem volt szabad foltózni, mert úgy tudták, hogy "bevarrják
a tyukok fenekét és nem tojnak" de nem is kottlanak el, csak talponállva
kötzognak, vagyis nem költenek csibéket. Az ilyen tyukokat nevezték Lu-
ca kottlóknak.

Luca-pogácsát sütöttek, s ahány családtag volt a háznál, annyi tyuktol-
lat szúrtak egy tepszi pogácsába és pedig kor szerinti nagyságban. A leg-
korosabb volt a legnagyobb, a legkisebbé a legkisebb toll. Amikor a
pogácsa megsült és kivették a kemencéből, megnézték, hogy melyiké égett
a legjobban? Ugyanis úgy tudták, hogy akié a legjobban leégett, az hal-
meg leghamarabb a családban.

Luca napján nem volt tanácsos keni senkitől semmit sem, mert könnyen
ráverték, hogy "rontani" akar. Mi több: Luca-koldusnak nevezték.

Luca napján - úgy a fiatalok, mint az idősebbek - igyekeztek egy vessz-
zőt vágni, melyet "aprószentek" napjáig az eresz alá dugtak, hogy
szükség esetén az évnék minden szakában elővehessék. De a használat
kezdeté, csak aprószentek napján indulhatott be. Ezt nevezték Luca -
vesszőnek.

Aprószentek. December 28. E napnak reggelén a Luca napján vágott vessz-
zőt elővették és aki hamarabb tudott, átszaladt vele a szomszédok is-
merőseihez, hogy megvesszőzze, s akit vesszőzött, attól érdeklődött:

-Hányan vannak az aprószentek?

Ha nem tudta az illető, a vesszőző kisegítette.

-Száznegyvennégyezren és minden sarokban egy kosárral.

Ha valaki távoltól nézte a vesszőzést, odakiabálta:

- Csihi, puhí! Adj neki
mer a zördög most lesi,
fusszon-e, vagy maradjon,
hogymajd köztünk nyaraljon?!

A Luca-vesszőnek a néphit szerint több jelentősége is volt. Ugy tudták, hogy a megvesszőzöttelel minden rontást levernek, az ördögöt elriasztják tőle, s így a vesszőzéssel jót akartak.

Vesszőzés után a Lucavesszőt ismét az eresz alá tették, s ezzel hajtották a jószágokat a legelőre, hogy a rontást ezektől is elriasszák. Ha a Lucavessző eltűnt az eresz alól, biztosra vették, hogy hamarosan rontást visznek a házhoz.

A vesszőzést még az 1920-as években is gyakorolták, de ekkor már inkább csak szórakozásból, és meg sem őrizték, mert ekkor már nem tulajdonítottak neki semmi jelentőséget. Eredetére nem találtam.

.-.-.-.-.

Forgós szerda. Minden kettős ünnep után következő szerdát "forgó szerdának" minősítették. Eredetéhez semmi nyomot nem találtam, de erősen hitték és be is tartották, hogy forgó szerdán nem mostak, nem varrtak, nem sütöttek és kotlót se ültettek, de az állatokat is kimélték a nehezebb igától. Egy rigmus is volt e napra:

Aki forgó szerdán lótt, fut:
kerge birka sorsára jut!

És bő lére eresztett magyarázatokkal állították, hogy az ilyen kettős ünnep után ültetett tyukok csibéi megforgódnak, de a háztól is elfordul a szerencse. S ha a fentieket tárgyilagosan ítéljük meg, tán abban is volt valami igazuk elődeinknek, hogy abban a világban jó volt ezt hinni, mert ha agyondolgozták volna magukat, akkor se lett volna több becsületük, se betevő falatjuk.

.-.-.-.-.

Asztalos P. Kálmán

A HONISMERETI GYŰJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Ifj. Mari László, Sass u. 22. Egy db. 1800 korabeli ekére szerelhető kukoricahányót adományozott, melyet egy lebontásra került tanya padlásán talált. A hányó teljesen fából készült, s abban az időben egy embert helyettesített a kukoricavetés alkalmával.

.-.-.-.

Doró János, Csokonai u. 2. 5 db. régi érmét és a lábbelikészítés régi eszközeiből 2 darabot, egy tintatartót és egy csúvár-csengőt.

.-.-.-.

